

Part II: Delectus

THE

VULGATE

LATIN

COURSE:

containing

Grammar, Delectus, Exercise Book,
and Vocabularies.

FOR THE USE OF SCHOOLS.

By

WILLIAM DODDS,
Master of Wragby Grammar School;

1874

All retyped and edited using LuaLaTeX and lots of LaTeX plugins.
Veronica Brandt
www.brandt.id.au
I Martii MMXXIII

INDEX

I	Delectus	I
1	Agreement of Adjectives	2
2	Agreement of Adjectives, continued	3
3	Comparison of Adjectives	4
4	Numerals	5
5	Pronouns	6
6	The Genitive Case	7
7	The Verb Sum	8
8	The Verb Sum, continued.	9
9	1st Conjugation, Active Voice	10
10	1st Conjugation, Active, continued	11
11	Further 1st Conjugation, Active	12
12	2nd Conjugation, Active Voice	13
13	2nd Conjugation, Active Voice, cont.	14
14	More 2nd Conj. Active Voice.	15
15	3rd Conjugation, Active Voice. §§46, 47.	16
16	3rd Conj, Active Voice, cont.	17
17	More 3rd Conj, Active Voice.	18
18	4th Conjugation, Active Voice	20
19	4th Conjugation, Active Voice, cont.	21
20	1st Conjugation, Passive	22
21	2nd Conjugation, Passive	23
22	3rd Conjugation, Passive Voice	24
23	4th Conjugation, Passive Voice	25
24	Verbs in IO of the Third Conjugation	26
25	Irregular Verbs	28
26	Deponent Verbs	30
27	Impersonal Verbs	32
28	Defective Verbs	33
29	Adverbs	34
30	Prepositions	35
31	The Lord's Prayer.	36
32	Visit of the Angel Gabriel to Zacharias.	37
33	Visit of the Angel Gabriel to the Virgin Mary.	38

34	The Birth of Our Blessed Lord.	39
35	Christ raiseth Lazarus.	40
36	The Parable of the Wicked Husbandmen.	42
37	Joseph's Two Dreams.	43
38	Jacob sendeth Joseph to visit his brethren, who conspire his death.	44
English to Latin		45
Latin to English		52

DELECTUS

“*Quaesivit verba utilia.*”—ECCLES. XII., 10.

<i>m.</i>	masculine.	<i>conj.</i>	conjunction.
<i>f.</i>	feminine.	<i>interj.</i>	interjection.
<i>n.</i>	neuter.	<i>comp. adj.</i>	adjective in the comparative degree.
<i>c.</i>	common.		
<i>pl.</i>	plural.	<i>sup. adj.</i>	adjective in the superlative degree.
<i>adv.</i>	adverb.		
<i>prep.</i>	preposition.	<i>num. adj.</i>	numeral adjective.

Obs — The numerals after the Nouns and Verbs show to what Declension and Conjugation they belong. The Genitive endings of the Nouns, and the Nominative Singular in each Gender of the Pronouns and Adjectives are given, together with the principle parts of the Verbs; § refers to the Grammar, where the forms are given in full. The meanings of the words given in the vocabularies are those appropriate to the exercise, and are not always the most usual and general significations.

I Agreement of the Adjective with its Noun.

§§I-20, and 90.

Altus, a, um, <i>high</i>	murus, i, 2, <i>m., a wall</i>
bonus, a, um, <i>good</i>	nomen, nominis, 3, <i>n., a name</i>
brevis, e, <i>short</i>	omnis, e, <i>all</i>
dilectus, a, um, <i>beloved</i>	pastor, pastoris, 3, <i>m., a shepherd</i>
filius, i, 2, <i>m., a son</i>	pater, patris, 3, <i>m., a father</i>
frater, fratris, 3, <i>m., a brother</i>	potens, potentis, <i>powerful</i>
homo, hominis, 3, <i>m., a man</i>	sacer, sacra, sacrum, <i>sacred</i>
labor, laboris, 3, <i>m., labour</i>	sapiens, sapientis, <i>wise</i>
lex, legis, 3, <i>f., a law</i>	stultus, a, um, <i>foolish</i>
malus, a, um, <i>bad</i>	templum, i, 2, <i>n., a temple</i>
mater, matris, 3, <i>f., a mother</i>	vinum, i, 2, <i>n., wine</i>
mendax, mendacis, <i>deceitful or false</i>	vir, viri, <i>m., a man</i> §16.
	vita, ae, i, <i>f., life</i>

1. Pater bonus. 2. Mater bona. 3. Bonum vinum. 4. Bonus frater. 5. Vita brevis. 6. Vir bonus. 7. Frater malus. 8. Nomen bonum. 9. Vir mendax. 10. Filius sapiens. 11. Viri potentes. 12. Pueri stulti. 13. Stultus homo. 14. Omnis labor.

15. Templum sacrum. 16. Alti muri. 17. Pastor bonus. 18. Filius dilectus. 19. Bona lex. 20. Breves leges. 21. Pastores mali. 22. Omne templum. 23. Boni homines. 24. Stulti pastores. 25. Omnia nomina. 26. Lex brevis. 27. Omnia templa sacra. 28. Omnes boni pastores. 29. Omnes bonae matres.

2 Agreement of the Adjective with its Noun—cont.

Albus, a, um, <i>white</i>	mons, montis, 3, <i>m., a mountain</i>
angelus, i, 2, <i>m., an angel</i>	mulier, muliérís, 3, <i>f., a woman</i>
animal, animalis, 3, <i>n., an animal</i>	multus, a, um, <i>much, many</i>
aqua, ae, 1, <i>f., water</i>	niger, nigra, nigrum, <i>black</i>
epistola, ae, 1, <i>f., a letter</i>	oculus, i, 2, <i>m., an eye</i>
equus, i, 2, <i>m., a horse</i>	opus, operis, 3, <i>n., a work</i>
excelsus, a, um, <i>high</i>	parvus, a, um, <i>small, little</i>
filia, ae, 1, <i>f., a daughter</i>	profundus, a, um, <i>deep</i>
fortis, e, <i>brave</i>	puella, ae, 1, <i>f., a girl</i>
liber, libri, 2, <i>m., a book</i>	puer, pueri, 2, <i>m., a boy</i>
locus, i, 2, <i>m., a place</i>	purus, a, um, <i>pure</i>
longus, a, um, <i>long</i>	rex, regis, 3, <i>m., a king</i>
magnus, a, ums, <i>larges</i>	tempus, temporis, 3, <i>n., time</i>
mendax, mendacis, <i>false</i>	testis, testis, 3, <i>c., a witness</i>
mensa, ae, 1, <i>f., a table</i>	via, viae, 1, <i>f., a way</i>
miles, militis, 3, <i>m., a soldier</i>	

1. Epístola longa. 2. Boni libri. 3. Magnus liber. 4. Multa animália.
5. Mensa longa. 6. Murus longus. 7. Parva puélla. 8. Puéllae bonae.
9. Mare profúndum. 10. Bonum opus. 11. Magnum opus. 12. Montes
excélsi. 13. Equus albus. 14. Equi nigri. 15. Pueri sapiéntes. 16. Omnis
oculus.

17. Omnis locus. 18. Aqua profunda. 19. Bona mulier. 20. Omnes
angeli. 21. Tempus breve. 22. Testis mendax. 23. Aqua pura. 24. Multi
nigri equi. 25. Reges potentes. 26. Filia bona. 27. Via longa. 28. Miles
fortis. 29. Omnes milites fortes. 30. Omnes bonae mulieres. 31. Omnis
filia bona. 32. Omnia bona opera.

3 Comparison of Adjectives. §§21–23.

arbor, arboris, 3, *f.*, a tree

bellum, i, 2, *n.*, war

difficilis, e, *difficult*

doctus, a, um, *learned*

facilis, e, *easy*

infelix, infelicis, *unhappy*

miser, misera, miserum, *wretched*

optimus, a, um, *sup.adj.*, best §22

pessimus, a, um, *sup.adj.*, worst §22

populus, i, 2, *m.*, *people*.

pulcher, chra, chrum, *beautiful*

utilis, e, *useful*

1. Mons altissimus.¹ 2. Vir doctissimus. 3. Bellum longum. 4. Equi nigriores. 5. Equus utilior. 6. Mater infelicior. 7. Homines doctiores. 8. Murus altior. 9. Pueri sapientiores. 10. Labores facillimi. 11. Via facillima. 12. Equi nigerrimi. 13. Optima puella. 14. Optimi pueri.

15. Viri potentiores. 16. Populus potentissimus. 17. Mulieres miserimae. 18. Via longissima. 19. Miles fortissimus. 20. Pueri pessimi. 21. Arbores altissimae. 22. Murus longissimus. 23. Mensae longiores. 24. Via brevior. 25. Pulcherrima animalia. 26. Opus difficillimum. 27. Multa opera difficillima. 28. Omnes optimae puellae. 29. Omnes montes altissimi.

¹ *Mons altissimus* may be translated, the highest mountain, or, a very high mountain; *vir doctissimus*, the most learned man, or, a very learned man.

4 Numerals. §§24, 25.

Cornu, us, 4, <i>n.</i> , a horn.	rosa, ae, 1, <i>f.</i> , a rose.
corpus, corporis, 3, <i>n.</i> , a body.	scriba, ae, 1, <i>m.</i> , a scribe.
dies, diei, 5, <i>m.</i> or <i>f.</i> , a day. §15.	septem, seven.
duo, duae, duo, two.	spiritus, us, 4, <i>m.</i> , a spirit.
hortus, i, 3, <i>m.</i> , a garden.	stella, ae, 1, <i>f.</i> , a star.
magister, magistri, 2, <i>m.</i> , a master.	tres, tria, three. §25.
nox, noctis, 3, <i>f.</i> , night.	unus, a, um, one. §25.
pars, partis, 3, <i>f.</i> , a part.	

1. Unus magister. 2. Una nox. 3. Unum nomen. 4. Duo dies. 5. Duae matres. 6. Duo cornua. 7. Tres dentes. 8. Tres partes. 9. Tria corpora. 10. Trecenti horti. 11. Sexcentae rosae. 12. Quadraginta templa. 13. Septem spiritus. 14. Septem stellae.

15. Quattuor animalia. 16. Quattuor angeli. 17. Tertium animal. 18. Primus angelus. 19. Secundus angelus. 20. Tertia pars. 21. Dies tres. 22. Quinque millia. 23. Primus homo. 24. Decem pueri. 25. Una mensa. 26. Secunda puella. 27. Dies sextus. 28. Unus scriba.

5 Pronouns. §§26–32.

Alius, a, ud, <i>another</i> . §32.	quidam, quaedam, quoddam, <i>a certain</i> . §32.
amicus, i, 2, <i>m., a friend</i> .	signum, 2, <i>n., a sign</i> .
Deus, Dei, <i>God</i> . §16.	spes, spei, 5, <i>f., hope</i> .
domus, us, <i>f., a house</i> . §16.	suus, a, um, <i>his, hers, its</i> . §28.
donum, i, 2, <i>n., a gift</i> .	totus, a, um, <i>the whole</i> . §32.
gens, gentis, 3, <i>f., people</i> .	tuus, a, um, <i>thy</i> .
hic, haec, hoc, <i>this</i> . §29.	urbs, urbis, 3, <i>f., a city</i> .
ille, illa, illud, <i>that</i> . §29.	uterque, utraque, utrumque, <i>each</i> .
iste, ista, istud, <i>that</i> . §29.	verbum, i, 2, <i>n., a word</i> .
meus, a, um, <i>my</i> . §28.	vester, vestra, vestrum, <i>your</i> . §28.
mundus, i, 2, <i>m., the world</i> .	vox, vocis, 3, <i>f., a voice</i> .
noster, nostra, nostrum, <i>our</i> . §28.	
praemium, i, 2, <i>n., reward</i> .	

1. Pater meus. 2. Pater noster bonus. 3. Mater mea. 4. Mater tua bona. 5. Liber meus. 6. Pater vester. 7. Magister noster. 8. Mater nostra. 9. Vox sua. 10. Corpus suum. 11. Praemium tuum. 12. Hic labor. 13. Hoc opus. 14. Corpus meum. 15. Haec verba. 16. Hoc signum.

17. Opera tua. 18. Labor vester. 19. Fratres mei. 20. Hoc donum. 21. Deus meus. 22. Spes mea. 23. Amici mei. 24. Isti homines. 25. Alius angelus. 26. Domus mea. 27. Quidam homo. 28. Quaedam mulieres. 29. Epistola mea longa. 30. Filia nostra parva. 31. Illud vinum bonum.

32. Haec mala mulier. 33. Hic amicus bonus. 34. Hi homines fortes. 35. Haec gens. 36. Donum meum. 37. Hi omnes. 38. Hoc praemium. 39. Hae leges. 40. Hi montes excelsi. 41. Hi montes altissimi. 42. Mundus totus. 43. Utraque puella. 44. Tota urbs. 45. Omne verbum. 46. Quidam vir. 47. Omnia mea tua sunt.¹

¹ See §128 (c), literally, *all my (things) are thy (things)*.

6 The Genitive Case. §§95–97.

Agnus, i, 2, <i>m.</i> , a <i>lamb</i> .	ovis, ovis, 3, <i>f.</i> , a <i>sheep</i> .
calor, caloris, 3, <i>m.</i> , <i>heat</i> .	panis, panis, 3, <i>m.</i> , <i>bread</i> .
Christus, i, 2, <i>m.</i> , <i>Christ</i> .	parens, paréntis, 3, <i>c.</i> , a <i>parent</i> .
coróna, ae, 1, <i>f.</i> , a <i>crown</i> .	porta, ae, 2, <i>f.</i> , a <i>gate</i> .
creátor, óris, 3, <i>m.</i> , <i>the creator</i> .	primus, a, um, <i>first, chief</i> .
currus, us, 4, <i>m.</i> , a <i>chariot</i> .	rota, ae, 1, <i>f.</i> , a <i>wheel</i> .
Dóminus, i, 2, <i>m.</i> , <i>the Lord</i> .	Salvátor, óris, 3, <i>m.</i> , <i>The Saviour</i> .
grex, gregis, 3, <i>m.</i> , a <i>flock</i> .	sanguis, inis, 3, <i>m.</i> , <i>blood</i> .
inítium, i, 2, <i>n.</i> , a <i>beginning</i> .	sapiéntia, ae, 1, <i>f.</i> , <i>wisdom</i> .
Judaéi, órum, 2, <i>m. pl.</i> , <i>the Jews</i> .	sol, solis, 3, <i>m.</i> , <i>the sun</i> .
luna, ae, 1, <i>f.</i> , <i>the moon</i> .	terra, ae, 1, <i>f.</i> , <i>the earth</i> .
lux, lucis, 3, <i>f.</i> , lucis, 3, <i>f.</i> , <i>light</i> .	timor, óris, 3, <i>m.</i> , <i>fear</i> .
manus, us, 4, <i>f.</i> , a <i>hand</i> .	urbs, urbis, 3, <i>f.</i> , a <i>city</i> .
mucro, ónis, 3, <i>m.</i> , a <i>sword point</i> .	virtus, útis, 3, <i>f.</i> , <i>virtue</i> .

1. Lux mundi. 2. Timor Dómini. 3. Inítium sapiéntiae. 4. REX JUDAEÓRUM. 5. Fílius Dei. 6. Fílius hómínis. 7. Nomen Dómini. 8. Angeli Dei. 9. Sanguis Jesu¹ Christi. 10. Panis vitae. 11. Salvátor mundi. 12. Ovium greges. 13. Oculi Dómini. 14. Fratres hómínis hujus. 15. Verbum Dei.

16. Agnus Dei. 17. Fílius amíci mei. 18. Paréntes hujus puéllae. 19. Equus filii tui. 20. Manus filiórum meórum. 21. Libri puerórum horum. 22. Horti amicórum nostrórum. 23. Pars vitae.² 24. Oculi magistrórum. 25. Lux solis. 26. Calor solis. 27. Libri magistrórum. 28. Vox filiae. 29. Créátor mundi. 30. Domus patris.

31. Nomen regis. 32. Rotae curruum. 33. Urbis porta. 34. Praémium virtútis. 35. Templum Dómini. 36. Aqua vitae. 37. Magnus número militum. 38. Quatuor míllia hómínis.³ 39. Hujus hómínis filia. 40. Coróna vitae. 41. Dómini est terra.⁴ 42. Hoc est donum Dei.⁵ 43. Tértia pars solis, et tertia pars lunae.⁶ 44. Quorum primus ego sum.⁷ 45. O mucro Dómini.⁸

¹ See §14 note. ² §97. ³ §25, note 3, and §97. ⁴ See §96, a. ⁵ See §96, b. ⁶ See §97, a. ⁷ See §97 b. ⁸ See §115, a.

7 The Verb Sum. §§33-41.

agrícola, ae, 1, <i>m., a husbandman.</i>	mortalis, e, <i>mortal.</i>
certus, a, um, <i>certain.</i>	sal, salis, <i>m., and n., salt.</i>
dulcis, e, <i>sweet.</i>	somnus, i, 2, <i>m., sleep.</i>
et, conj., <i>and.</i>	veritas, atis, 3, <i>f., truth.</i>
incertus, a, um, <i>uncertain.</i>	verus, a, um, <i>true.</i>
mansio, ónis, 3, <i>f., a mansion.</i>	vitis, is, 3, <i>f., a vine.</i>

1. Homo sum.¹ 2. Rex est bonus. 3. Via longa est. 4. Vita brevis est. 5. Ego sum pastor bonus.² 6. Bona est lex.³ 7. Mors est certa. 8. Tempus incertum est. 9. Non ego sum pastor. 10. Spiritus est Deus.⁴ 11. Vos amici mei estis.⁵ 12. Ego sum panis vitae.⁶

13. Dulcis est somnus. 14. Hic liber est meus. 15. Deus est creátor mundi. 16. Tu es spes mea.⁷ 17. Vos estis lux mundi. 18. Vos estis sal terrae.⁸ 19. Ego sum via, et veritas, et vita. 20. Tu es Filius meus dilectus.⁹ 21. Tempus breve est. 22. Ego sum vitis vera, et Pater meus agrícola est. 23. Deus meus es tu. 24. HIC EST JESUS REX JUDAEORUM. 25. In domo Patris mei mansiones multae sunt.¹⁰

¹ Rule §86, note. ² See §90, a. ³ See §86, b. ⁴ See §86, c. ⁵ See §90, e. ⁶ See §95, a. ⁷ See §90, b. ⁸ See §85, b. ⁹ See §90, d. ¹⁰ See §110.

8 The Verb Sum, continued.

Antiochia, ae, *Antioch*.

beátus, a, um, *happy*.

cáritas, átis, 3, f., *love*.

Ecclésia, ae, 1, f., *the Church*.

explorátor, óris, 3, m., *a spy*.

honor, óris, 3, m., *honour*.

impíus, a, um, *wicked*.

palmes, itis, 3, m., *a branch*.

pax, pacis, 3, f., *peace*.

spléndidus, a, um, *splendid*.

ubi? adv., *where?*

vivus, a, um, *living*.

1. Tu es Christus Filius Dei vivi.¹ 2. Homo es. 3. Ego sum vitis, vos palmites. 4. Quis est iste Fílius hóminis? 5. Inítium sapiéntiae (est) timor Dómini. 6. Ubi est ille? 7. Omnes fílii únius viri sumus.² 8. Exploratores estis. 9. Non est pax impiis. 10. Dei estis. 11. Deus caritas est. 12. Non est haec via. 13. Tuus amícus ero. 14. Esto díligens. 15. Este boni púeri.

16. Tempus erat. 17. Milites fortes sunt. 18. Milites fortes sunt, boni sunt. 19. Cujus filius es tu? 20. Omnes boni beáti sunt.³ 21. Hómines mortáles sunt. 22. Liber est utilis. 23. Opus est utile. 24. Templum est splendidum. 25. Via est facilis. 26. Honor est. 27. Haec nostra vita est brevíssima. 28. Ubi es?⁴ 29. Ubi est frater tuus? 30. In Ecclésia quae erat Antiochiae.⁵ 31. Cum Apollos esset Corinthi.⁶

¹ Rule §87. ² See §94, a. ³ See §128 ⁴ See §129, b. ⁵ See §100, a. ⁶ See §100, b, cum when, governs the Subjunctive Mood. *Corinthus*, i, 2 m. Corinth.

9 1st Conjugation, Active Voice. §§42, 43.

Adóro, ávi, átum, áre, I, <i>to worship.</i>	nauta, ae, I, <i>m., a sailor.</i>
aedífico, avi, atum, are, I, <i>to build.</i>	navigo, avi, atum, are, I, <i>to sail.</i>
ager, agri, 2, <i>m., a field.</i>	oro, avi, atum, are, I, <i>to pray.</i>
ambulo, avi, atum, are, I, <i>to walk.</i>	pugno, avi, atum, are, <i>to fight.</i>
amo, avi, atum, are, I, <i>to love.</i>	quis, quae, quid (quod), <i>who,</i>
aro, avi, atum, are, I, <i>to plough.</i>	<i>which, what.</i>
avis, avis, 3, <i>f., a bird.</i>	secundus, a, um, <i>second.</i>
canto, ávi, átum, áre, I, <i>to cry out.</i>	sed, conj., <i>but.</i>
dies, ei, 5, <i>a day.</i> See §15.	semper, adv., <i>always.</i>
do, dedi, datum, dare, I, <i>to give.</i>	septimus, a, um, <i>seventh.</i>
flo, flavi, flatum, flare, I, <i>to blow.</i>	ventus, i, 2, <i>m., the wind.</i>
in, prep. with abl., <i>in.</i>	vigésimus, a, um, <i>twentieth.</i>
intro, avi, atum, are, <i>to enter.</i>	virgo, inis, 3, <i>f., a virgin.</i>
juro, avi, atum, are, <i>to swear.</i>	voco, avi, atum, are, I, <i>to call.</i>
laudo, avi, atum, are, I, <i>to praise.</i>	volo, avi, atum, are, I, <i>to fly.</i>
mensis, is, 3, <i>m., a month.</i>	

1. Pater amat Fílium.¹ 2. Agrícola arat. 3. Avis volat. 4. Amámus Deum. 5. Vocat te. 6. Aedíficat domum. 7. Puer jurat. 8. Mágister bonos pueros laudat. 9. Boni pueri semper orant. 10. Laudámus te. 11. Adorámus te. 12. Adorámus Deum.

13. Mágistri eum amant. 14. Omnes clamant. 15. Amícos meos amo. 16. Amícos nostros amámus. 17. Te amo. 18. Puéllae cantábant. 19. Virgines cantant. 20. Mater fílium laudábat. 21. Deus omnes amat; sed non omnes Deum amant. 22. Mater laudábat fílias. 23. Deus dat vitam. 24. Pater librum dat puero.

25. Mílites urbem intrant. 26. Domos in urbe aedificábant.² 27. Nauta navigat. 28. Ventus flabant. 29. Avis in arbóre cantábat. 30. Quis nos vocat? 31. Mílites pugnabant. 32. Libros dant mágistro.³ 33. Agrícolae agros arant. 34. Jesus ambulábat in templo. 35. Agrícolae ambulábant in hortis. 36. Mense secundo, septimo et vigesimo die mensis.⁴

¹ Rule, §107. ² Rule §119. ³ Rule §101. ⁴ See §120.

10 1st Conjugation, Active, continued

Aréna, ae, 1, *f.*, sand.

coelum, i, 2, *n.*, heaven.

coram, *before*.

creo, avi, atum, are, 1, *to create*.

erro, avi, atum, are, 1, *to err*.

in, prep. with acc., *into, against*.

ipse, ipsa, ipsum, *himself, herself, itself*.

jú dico, avi, atum, are, 1, *to judge*.

pecco, avi, atum, are, 1, *to sin*.

per, prep. with acc., *through*.

praeceptor, óris, 3, *m.*, teacher.

quia, conj., *because, for*.

recte, adv., *rightly*.

spero, avi, atum, are, 1, *to hope (for)*

stultus, a, um, *foolish*.

super, prep. with acc., *upon*.

1. Aedificávi domum. 2. Amábo te. 3. Creávit Deus hóminem. 4. Deus nos creávit. 5. Deus coelum et terram creávit. 6. Puer juráverat. 7. Agrícolas arábunt. 8. Judicábit Dóminus pópulum suum. 9. Ipse Pater amat vos, quia vos me amástis.¹ 10. Omnes peccavérunt. 11. Errávimus. 12. Mágister púeros vocáverit.

13. Puer peccáverat. 14. Vírgines cantábunt. 15. Semper amávi praeceptóres meos. 16. Dóminus jurávit. 17. Pater, peccávi in coelum et coram te.² 18. Arábo. 19. Recte judicásti.³ 20. Flavére venti.⁴ 21. Stultus aedificávit domum suam super arénam. 22. Sperávi. 23. Quis malos púeros amábit? 24. Per urbem ambulávit. 25. Aquam pédibus meis non dedísti.⁵

¹ See §60. ² §75. ³ §60. ⁴ §61. ⁵ §101

II Further 1st Conjugation, Active

Ergo, conj., <i>therefore</i> .	sanctus, a, um, <i>holy</i> .
exspecto, avi, atum, are, I, <i>to wait</i> .	sancti, orum, pl., <i>the saints</i> .
honóro, avi, atum, are, I, <i>to honour</i> .	sine, prep. with abl., <i>without</i> .
intermíssio, ónis, 3, <i>f., ceasing</i> .	ut, <i>that</i> .
pro, prep. with abl., <i>for</i> .	vígilo, avi, atum, are, I, <i>to watch</i> .

I. Orémus. 2. Amémus Deum. 3. Aedificémus domum. 4. Amáto patrem et matrem. 5. Aráturus est. 6. Vigiláte ergo. 7. Vigiláte et oráte. 8. Honóra patrem tuum et matrem tuam. 9. Sine intermissióne oráte. 10. Fratres, oráte pro nobis. II. Et adórent eum ángeli Dei omnes.

12. Mílites pugnávissent. 13. Puer aráto. 14. Laudáte nomen Dómini. 15. Agros aráturus. 16. Arans. 17. Vígilans. 18. Lauda Dóminum. 19. Agrícolae aránto. 20. Ut ambulárent per urbem. 21. Ama parentes. 22. Orántes et cantántes. 23. Oráre et cantáre. 24. Vigiláre et oráre.

25. Laudans Deum.¹ 26. Vocáte agrícolas. 27. O púeri! amáte preceptóres. 28. O mi amíci, amatóte Deum. 29. Amáre Deum. 30. Agrum aráre. 31. Laudáre Dóminum. 32. Aravísse agros. 33. Oráre pro paréntibus. 34. Oráre pro ómnibus. 35. Paulus autem cum Athénis eos exspectáret.² 36. Omnibus sanctis qui sunt Philippis.³

¹ Rule §140. ² See §100 c, *Athénæ, arum*, I, pl., Athens. ³ See §100 d.

12 2nd Conjugation, Active Voice. §§44, 45.

Aut, <i>or.</i>	panis, panis, 3, <i>m., a loaf.</i>
autem, conj., <i>but, and.</i>	paucus, a, um, <i>few.</i>
beátus, a, um, <i>blessed, happy.</i>	pauper, páuperis, <i>poor.</i>
caecus, a, um, <i>blind.</i>	piscículus, i, 2, <i>m., a little fish.</i>
dóceo, dócui, doctum, docére, 2, <i>to teach.</i>	qui, quae, quod, <i>who, which.</i>
enim, conj., <i>for.</i>	quot?, <i>how many?</i>
fóvea, ae, 1, <i>f., a hole.</i>	sed etiam, <i>but also.</i>
hábeo, ui, itum, ére, 2, <i>to have.</i>	septem, num. adj., <i>seven.</i>
lúceo, luxi, lucére, 2, <i>to shine.</i>	timeo, ui, ére, 2, <i>to fear.</i>
mors, mortis, 3, <i>f., death.</i>	velut, adv., <i>as.</i>
nidus, i, 2, <i>m., a nest.</i>	video, vidi, visum, vidére, 2, <i>to see.</i>
non, adv., <i>not.</i>	vólucris, is, 3, <i>f., is, 3, f., a bird.</i>
non solum, <i>not only.</i>	vulpes, is, 3, <i>f., a fox.</i>

1. Mágister docet. 2. Mágistri docent. 3. Et lux lucet. 4. Mágister púeros docébant. 5. Deus nos videt. 6. Sol lucet. 7. Tune¹ times mortem? 8. Vos vidétis. 9. Librum hábeo. 10. Beáti omnes qui timent Dóminum. 11. Qui Deum timet, hómínes non timet. 12. Qui habet Fílium habet vitam : qui non habet Fílium, non habet vitam. 13. Páuperes enim semper habétis vobíscum; me autem non semper habétis.

14. Quot habétis panes? Septem et paucos piscículos. 15. Vulpes fóveas habent, et vólucres coeli nidos (habent). 16. Pater fíliam suam docébat. 17. Jesus docet. 18. Mortem semper timébat. 19. Aves nidos habent. 20. Caeci non vident. 21. Agrícolae agros habent. 22. Reges hortos habent. 23. Non solum domum sed etiam agros habémus. 24. Vídeo hómínes velut arbóres ambulántes. 25. Habetísne¹ patrem aut fratrem? 26. Alias oves hábeo.

¹ The participle *ne* joined on to the first word of a sentence is not to be translated, but is used to show that a question is asked; as, *Tune times mortem?* Dost thou fear death?

13 2nd Conjugation, Active Voice, cont.

Eg-eo, ui, 2, *to be in need of anything.*

fic-us, us, 4, *f., a fig-tree.*

hydri-a, ae, 1, *f., a water-pot.*

impl-eo, évi, étum, ére, 2, *to fill.*

leo, ónis, 3, *m., a lion.*

lucern-a, ae, 1, *f., a candle.*

lumen, lumin-is, 3, *n., light*

man-eo, man-si, mans-um, ére, 2, *to remain.*

mon-eo, ui, itum, ére, 2, *to advise.*

nemo, némin-is, 3, *c., no one.*

neque, conj., *neither.*

noc-eo, ui, itum, ére, 2, *to hurt.*

sub, prep. with abl., *under.*

unquam, adv., *at any time.*

1. Pater docuit filium. 2. Preceptores pueros monuerunt. 3. Vidi te. 4. Et ego vidi. 5. Vidi te sub ficu. 6. Videbit eum omnis oculus. 7. Ego videbo filium meum. 8. Dominum vidimus. 9. Deum nemo vidit unquam. 10. Rex urbem videbit. 11. Solem vidisti. 12. Illi pueros monuere (monuérunt),¹ ego preceptores monebo. 13. Mulier implevit hydrias aqua. 14. Magistrumne² vidisti? 15. Leones non nocuerunt mihi.³ 16. Et mansit ibi duos dies.⁴ 17. Non egebunt lumine lucernae, neque lumine solis.⁵

¹ See §61. ² See Exercise XII., note. ³ See §102, d. ⁴ See §110 ⁵ See §123, b.

14 More 2nd Conj. Active Voice.

Ars, artis, 3, *f.*, *art.*

débeo, débui, debítum, debére, 2, *I ought.*

taceo, uí, ítum, ére, 2, *to be silent.*

1. Time Dominum. 2. Deum timete. 3. Doceamus hos pueros. 4. Mone puerum. 5. Quis has malas puellas docuisset? 6. Doce me. 7. Omnes homines mortales sunt; ergo omnes mortem timére debent. 8. Ars docendi difficilis est. 9. Ars navigandi difficilis est. 10. Implete hydrias aqua. 11. Et impleverunt eas. 12. Time Dominum, fili me, et regem.¹ 13. Doceamus hos pueros. 14. Docete puellas. 15. Pueri bonos liros habeant. 16. Tacete, O pueri. 17. Amare Deum debemus. 18. Magistri monère pueros debent. 19. Timens, monens, docens. 20. Monuisse puellas.

¹ The Vocative Singular of *meus* is *mi*, and of *filius*, *fili*; see §28, note

15 3rd Conjugation, Active Voice. §§46, 47.

Ad, prep. with acc., <i>to</i> .	ludo, lusi, lusum, lúdere, 3, <i>to play</i> .
bibo, bibi, bibitum, bíbere, 3, <i>to drink</i> .	mitto, misi, missum, míttre, 3, <i>to send</i> .
cresco, crevi, cretum, créscere, 3, <i>to grow</i> .	nec-nec <i>neither, nor</i> .
curro, cúrcurri, cursum, cúrrere, 3, <i>to run</i> .	pasco, pavi, pastum, páscere, 3, <i>to feed</i> .
dico, dixi, dictum, díxere, 3, <i>to say</i> .	per, prep. with acc., <i>through</i> .
díligo, dilexi, dilectum, díligere, 3, <i>to love</i> .	rego, rexi, rectum, régere, 3, <i>to rule</i> .
disco, didici, —, díscere, 3, <i>to learn</i> .	scribo, scripsi, scriptum, scríbere, 3, <i>to write</i> .
ecce, conj., <i>behold</i> .	se, <i>himself</i> . §27.
ego, <i>I</i> . §27.	silva, ae, <i>f</i> , <i>a wood</i> .
fluo, fluxi, fluxum, flúere, 3, <i>to flow</i> .	soror, soróris, 3, <i>f</i> , <i>a sister</i> .
in, prep., with abl., <i>upon</i> ; with acc., <i>into</i> .	vado, vasi, vasum, vádere, 3, <i>to go</i> .
lego, legi, lectum, légere, 3, <i>to read</i> .	vinco, vici, victum, víncere, 3, <i>to conquer</i> .

1. Puer legit. 2. Puella scribit epistolam. 3. Soror ludit. 4. Ego curro. 5. Arbor crescit. 6. Agricola pascit oves et boves. 7. Vado ad Patrem. 8. Labor omnia vincit. 9. Puer currebat. 10. Quid dicis? 11. Magister dicit. 12. Equus currit. 13. Pueri discunt. 14. Milites in urbem currunt.¹ 15. Deus regit mundum.

16. Nec scribit, nec legit. 17. Fratres tui pascunt oves. 18. Aqua fluit. 19. Fortis est qui se vincit. 20. Soror fratrem diligit. 21. Equi currunt per silvas et agros. 22. Arbores crescunt. 23. Ecce ego mitto angelum meum. 24. Dominus regit. 25. Vos bibitis vinum: nos aquam bibimus. 26. Pueri pascebant oves in montibus. 27. Magister puerum mittit. 28. Magistri vinum bibunt. 29. Puellae bibunt aquam. 30. Pastores in urbem vadunt. 31. Scribae dicunt. 32. Quem dicunt homines esse Filium hominis?²

¹ See §112. ² See §113, a.

16 3rd Conj, Active Voice, cont.

Credo, crédidi, créditum, crédere, 3, <i>to believe.</i>	mandúco, avi, atum, are, 1, <i>to eats.</i>
discípulus, i, 2, <i>m.s, a pupil.</i>	nunc, adv., <i>now.</i>
duco, duxi, ductum, dúcere, 3, <i>to lead.</i>	Pilátus, i, 2, <i>m., Pilate.</i>
eligo, elegi, electum, elígere, 3, <i>to choose.</i>	quo, adv., <i>whither.</i>
ex, prep. with abl., <i>(out) of.</i>	resurgo, resurrexi, resurrectum, resurger, 3, <i>to rise again.</i>
hodie, adv., <i>to-day.</i>	sed conj., <i>but.</i>
interrogo, avi, atum, are, 1, <i>to ask.</i>	sicut, adv., <i>likes.</i>
	tango, tetigi, tactum, tángere, 3, <i>to touch.</i>

1. Legi tuas epistolas. 2. Magistri dixerunt. 3. Puer longam epistolam scribet. 4. Has epistolas scripsi. 5. Et nunc vado ad eum qui misit me; et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis? 6. Qui videt me, videt eum qui misit me. 7. Resurget frater tuus.¹ 8. Et duxerunt illum ad Pilatum. 9. Ego pascam oves meas. 10. Sicut pastor gregem suum pascet. 11. Non vos me elegistis; sed ego elegi vos.² 12. Filium meum mittam.

13. Dominus misit me ad te. 14. Quid manducábimus, qui bíbemus? 15. Quis me tétigit?³ 16. Hanc epístolam mea manu scripsi. 17. Hunc librum legi. 18. Puer discet. 19. Discípulus epístolam sua manu scripserat. 20. Pueri dixerunt. 21. Hódie epístolam scripsi. 22. Epístolas legi quas scripsísti.⁴ 23. Panem manducavérunt. 24. Aquam bíberant. 25. Vinum bibent. 26. Ego veni ut vitam hábeant.

¹ See §134. ² See §68. ³ See §132. ⁴ See §91.

17 More 3rd Conj, Active Voice.

Ascéndo, ascéndi, ascénsus, ascéndere, 3, *to ascend.*

bene, adv., *well.*

bis, adv., *twice.*

contentus, a, um, *content.*

crucifígo, crucifíxi, crucifíxum, crucifígere, *to crucify.*

cúpio, ivi and ii, itum, ere, 3, *to desire.* §69.

da, imp. 2s. of do, *give.*

dic, imp. 2 s. of dico, *tell, say.* §69 (Obs.).

díligen, ntis, *loving.* pres. part. of díligo.

discípulus, i, 2, *m.s, a disciple.*

discédo, discéssi, discéssum, discédere, 3, *to depart.*

esse, *to be.* infin. pres. of sum.

fratérnitas, átis, 3, *f., brotherhood.*

honorífico, avi, atum, are, 1, *to honour.*

ignóscó, nóvi, nótum, nóscere, 3, *to pardon.*

illic, adv., *there.*

inimícus, i, 2, *m., an enemy.*

iterum, adv., *again.*

magis, adv., *more.*

osculum, i, 2, *n., a kiss.*

parvus, a, um, *small, little.*

Petrus, i, 2, *m., Peter.*

quam, adv., *than.*

scriptúrus, a, um, *about to write,* fut. part. of scribo.

surgo, surréxi, surréctum, súrgere, 3, *to rise.*

trado, didi, ditum, trádere, 3, *to betray.*

vivo, vixi, victum, vívere, 3, *to live.*

1. Lege bonos libros. 2. Vade in pace. 3. Pasce oves meas. 4. Pasce agnos meos. 5. Vade ad fratres meos, et dic¹ eis: "Ascéndo ad Patrem meum et Patrem vestrum, Deum meum et Deum vestrum." 6. Da mihi librum. 7. Da mihi bíbere. 8. Dilígite inimícos vestros. 9. Omnes honoráte: fraternitátem dilígite: Deum timéte: regem honorificáte. 10. Illi iterum clamavérunt: "Crucifíge eum." Et crucifixerunt eum. 11. Vade, fílius tuus vivit. 12. Manducémus et bibámus.

13. Et Jesus interrogábat discípulos suos, dicens: "Quem dicunt hómines esse Fílium hóminis?" 14. Dicit illis Jesus: "Vos autem quem me esse dicitis?" Respóndens Simon Petrus dixit: "Tu es Christus, Filius Dei vivi." 15. Ego diligéntes² me díligo. 16. Quod vides, scribe in libro. 17. Scribe ergo quae vidísti. 18. Ut epístolas scribámus. 19. Libros bonos legámus. 20. Epístolam scriptúrus. 21. Omnes (*we all*) cúpimus et vidére.

¹ See §69 obs. ² *Ego díligo*, I love; *diligéntes me*, them that love me; see §141.

22. Surge. 23. Bene vivere, bis vivere est; bene vivite. 24. Bonos libros leggere amo.

25. Non facile¹ est longas epistolas scribere. 26. Facile est scribere, non facile est bene scribere. 27. Docendo discimus. 28. Puer ludendo non discit. 29. Te scribentem vidi. 30. Disce aut discede. 31. Disce scribere. 32. Disce parvo esse contentus.² 33. Pueri scribunt. 34. Discite leggere bonos libros. 35. Docet pueros, ut leggere discant. 36. Legit, ut discat.

37. Legat, ut discat. 38. Scribant, pueri. 39. Discere est utile. 40. Discat puer leggere. 41. Equus currit. 42. Ars scribendi utilis est. 43. Venite et videte. 44. Pueri ludant. 45. Petrus et Joannes ascendebant in templum. 46. Quia ego vivo; et vos vivetis.³ 47. Da mihi hanc aquam.⁴ 48. Ignoscat mihi Dominus servo tuo.⁵ 49. Ecce ascendimus Jerosolymam.⁶ 50. Juda, osculo Filium hominis tradis?⁷ 51. Si ascendero coelum, tu illic es.⁸ 52. Si quo minus, dixissem vobis.⁹

¹ *Non facile est*, it is not easy, i.e., it is not an easy (thing); see §128. ² See §124. ³ See §93. ⁴ See §102, a. ⁵ See §102, c. ⁶ See §111, a. ⁷ See §117, b. ⁸ See §135, b. ⁹ See §136, a; *Si quo minus*, if it were not so.

18 4th Conjugation, Active Voice. §§48, 49.

Adolescens, ntis, 3, *m.*, a young man.

annus, i, 2, *m.*, a year.

aperio, ivi, itum, ire, 4, *to open*.

aúdio, audívi, audítum, audíre, 4, *to hear*.

cum, prep. with abl., *with*.

dormio, ivi, itum, ire, 4, *to sleep*.

esurio, ivi, itum, ire, 4, *to hunger*.

hora, ae, 1, *f.*, an hour.

nubes, nubis, 3, *f.*, a cloud. §13.

obdormio, ivi, itum, ire, 4, *to fall asleep*.

punio, ivi, itum, ire, 4, *to punish*.

scio, ivi, itum, ire, 4, *to know*, *know*, *to know*.

sentio, ivi, itum, ire, 4, *to feel*.

sepelio, ivi, itum, ire, 4, *to bury*.

sitio, ivi, itum, ire, 4, *to thirst*.

somniator, oris, 3, *m.*, a dreamer.

surdus, a, um, *deaf*.

unquam, adv., *ever*, *at any time*.

venio, veni, ventum, veníre, 4, *to come*.

1. Nox venit. 2. Venit hora. 3. Amicus noster dormit. 4. Puella dormit. 5. Tu dormis. 6. Ecce rex tuus venit. 7. Qui (*those who*) dormiunt, nocte dormiunt. 8. Agricola dormiebat. 9. Anno Domini (A.D.). 10. Anno Mundi (A.M.). 11. Anno quarto. 12. Quis venit? 13. Hominis vocem audio.

14. Veni, vidi, vici. 15. Audisne?¹ 16. Puer audit vocem. 17. Magistri audient vocem. 18. Mors venit. 19. Ecce somniator venit. 20. Veniesne mecum? 21. Et alius angelus venit. 22. Oves meae vocem meam audiunt. 23. Audiui vocem. 24. Veneruntque ad eum fratres sui.

25. Pater tuus et fratres tui venerunt ad te. 26. Magister librum aperiet. 27. Ego te non punivi. 28. Venerunt ad me duo adolescentes. 29. Christus Jesus venit in hunc mundum. 30. Dixit autem eis Jesus: "Ego sum panis vitae; qui² venit ad me, non esurient; et qui credit in me, non sitiet unquam." 31. Scio eum esse mendacem hominem. 32. Pater filium sepeliverat. 33. Surdi non audiunt. 34. Calorem solis hodie sentimus. 35. Agricola filium hodie sepeliit. 36. Ecce venit cum nubibus; et videbit eum omnis oculus. 37. Mense primo, prima die mensis.³ 38. Navigantibus illis, obdormivit.⁴ 39. Omnes scient me.⁵

¹ See Exercise XII, note. ² Qui, he that. ³ See §120. ⁴ See §126, b. ⁵ See §128, a.

19 4th Conjugation, Active Voice, cont.

Alter, era, erum, <i>the other</i> .	invénio, veni, ventum, íre, 4, <i>to find</i> .
auris, is, 3, <i>f., the ear</i> .	Jacobus, <i>James</i> .
carus, a, um, <i>dear</i> .	Magi, <i>wise men</i> .
dignus, a, um, <i>worthy</i> .	majestas, atis, 3, <i>f., glory</i> .
diligenter, adv., <i>carefully</i> .	occido, occidi, occisum, occídere, 3, <i>to kill, slay</i> .
disciplina, ae, 1, <i>f., instruction</i> .	Oriens, ntis, <i>the East</i> .
erudio, ivi, itum, íre, 4, <i>to instruct</i> .	os, oris, 3, <i>m., a mouth</i> .
esuriens, ntis, <i>hungry</i> (pres. part. of esurio).	sanctus, a, um, <i>holy</i> .
gladius, i, 2, <i>m., a sword</i> .	servus, i, <i>m., a servant</i> .
heréditas, átis, 3, <i>f., an inheritance</i> .	venturus est, <i>is to come</i> (fut. part. of venio).
heres, édis, 3, <i>m., an heir</i> .	
huc, adv., <i>hither</i> .	

1. Ego cupio ad te venire. 2. Quis est dignus aperire librum? 3. Veni huc. 4. Veniat ad me. 5. Veni in hortum meum. 6. Aperite portas. 7. Aperi os tuum. 8. Puni malos pueros. 9. Auditote meam vocem. 10. Me amatis: ad me venite. 11. Audi alteram partem. 12. Pueri diligenter erudiendi sunt. 13. Aperite urbis portas.

14. Et venit ad discipulos et invenit eos dormientes. 15. Et venit iterum, et invenit eos dormientes. 16. Hic est Filius meus carissimus: audite illum. 17. Dico huic: Vade, et vadit; et alii, Veni, et venit. 18. Hic est heres; venite, occidamus eum, et habebimus hereditatem ejus. 19. Aperi oculos hujus pueri. 20. Aperi oculos istorum, ut videant. 21. Oculos habentes nonne videtis? Et aures habentes nonne auditis? 22. Aperi oculos tuos. 23. Venite in urbem. 24. Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus omnipotens, qui erat, qui est, et qui venturus est. 25. Occidit autem Jacobum, fratrem Joannis gladio.¹ 26. Veni mecum domum.² 27. Audite, filii, disciplinam patris. 28. Ecce Magi ab Oriente venérunt. 29. Esurientes implevit bonis.³ 30. Cum venerit Filius hominis in majestate sua.⁴

¹ See §87, a, and §117, a. ² See §111, b. ³ See §123, a. ⁴ See §135.

20 First Conjugation, Passive Voice. §§50, 51.

A, ab, abs, prep. with abl., *by*.

aratus, *ploughed*.

autem, conj., *but, for, and*.

certus, a, um, *certain*.

cito, adv., *quickly*.

culpo, avi, atum, are, 1, *to blame*.

datum, *given* (past part. of do).

exalto, avi, atum, are, 1, .

humilio, avi, atum, are, 1, .

invitatus, a, um, (past part. of

invito, avi, atum, are, 1, *to invite*,
bid).

jam non, *no more*.

melius, neut. comp. of bonus, a,

um. §19.

muto, avi, atum, are, 1, *to change*.

nunquam, adv., *never*.

nuptiae, arum, 1, f. plur., *wedding*.

oratio, onis, 3, f., *prayer*.

quia, conj., *because, for*.

saepe, adv., *often*.

si, conj., *if*.

speratus, a, um, *hoped for* (past

part. of spero, avi, atum, are, 1,
to hope (for)).

valde, adv., *very much*.

victoria, ae, 1, f., *victory*.

1. Agri arantur. 2. Parentes a filiis amantur.¹ 3. Ego nunquam laudor: tu semper laudaris. 4. Pueri boni laudabuntur. 5. Homines judicantur. 6. Puer judicetur. 7. Filius a patre amatur. 8. Mali culpantur: laudantur boni. 9. Melius est certa pax, quam sperata victoria. 10. Tempora mutantur, et nos mutamur in illis. 11. Si bonus es, laudaberis. 12. Domus magistri cito aedificabitur. 13. Domus mea domus orationis vocabitur.

14. Jam non sum dignus vocari filius tuus. 15. Nec vocemini magistri: quia Magister vester unus est, Christus. 16. Qui autem se exaltaverit, humiliabitur; et qui humiliaverit, exaltabitur. 17. Mater mea valde delectatur. 18. Hic ager bene aratus est. 19. Domus aedificata est. 20. Vinum pauperibus datum erat. 21. Laudatur ab his: culpatur ab illis. 22. A patre meo laudatus sum. 23. Quis a te laudabitur? 24. Nemo culpator. 25. Boni pueri laudantur. 26. Melius est laudari, quam culpari. 27. Et rex misit servos suos vocare invitatos ad nuptias. 28. Filius Altissimi vocabitur.²

¹ Rule, §118. ² See §94, c.

2I Second Conjugation, Passive Voice. §§52, 53.

Contentus, a, um, *content*.

diligens, ntis, *diligent, loving*.

legio, onis, 3, *f., a legion*.

merces, édis, 3, *f., reward*.

mustum, i, 2, *n., new wine*.

operarius, 2, *m., a labourer*.

plenus, a, um, *full*.

stipendia, 2, *n., pl., wages*.

terreo, ui, ítum, ére, 2, *to frighten*.

1. Pueri a magistris docentur. 2. Pueri diligenter docentur. 3. A magistro doctus sum. 4. Mali timentur: amantur boni. 5. Boni non timebuntur. 6. Filiae a patre docebantur. 7. Discipuli a magistro docti essent. 8. Magistri ab omnibus discipulis timebantur. 9. Moniti sumus ut diligentiores essemus. 10. Pueri moniti essent. 11. Puellae territae erant. 12. Mulieres non terrebantur. 13. Et interrogabat eum: "Quod tibi nomen est?" Et dicit ei: "Legio mihi nomen est quia multi sumus." 14. Musto pleni sunt isti.¹ 15. Dignus est operarius mercede sua.² 16. Contenti estote stipendiis vestris.³

¹ See §123, c. ² See §124, a. ³ See §124, b.

22 3rd Conjugation, Passive Voice. §§54, 55.

Absorptus, a, um, *swallowed up*
(past part. of absorbeo,
absorbui, and absorpsi, ptum,
bére, 2, *to swallow up*).

ago, égi, actum, ágere, 3, *to do,*
lead, drive.

benedictus, a, um, *blessed.*

desertus, i, 2, *m., a desert.*

ductus, a, um, *led* (past part. or
duco).

hostis, is, 3, *m., an enemy.*

hostes, pl., *the enemy.*

latro, ónis, 3, *m., a thief.*

litera, ae, 1, *f., a letter.*

propheta, ae, 1, *f., a prophet.*

scriptus, a, um, *written*, (past part.
of scribo).

victus, a, um, *conquered*, (past part.
of vinco).

1. Ducuntur pueri. 2. Epistola mittetur. 3. Libri leguntur. 4. Libri legebantur. 5. Benedíctus qui venit in nómine Dómini! 6. Dicunt omnes: Crucifigatur! 7. Absorpta est mors in victoria. 8. Crucifixi sunt, cum eo duo latrónes. 9. Litera scripta manet. 10. Libri lecti erant. 11. Ars docéndi díscitur. 12. Mundus regitur a Deo.

13. Puella a matre docebatur. 14. Jesus crucifixus est. 15. Epistolae scriptae sunt. 16. Omnia labore vincuntur. 17. Frater a sororibus diligitur. 18. A rege missus sum. 19. Ductus est ad Pilatum. 20. Hostis vincitur. 21. Milites! victi estis. 22. Et agebatur a Spíritu in desertum.¹ 23. Et mansit ibi duos dies.² 24. Non est servus major domino suo.³ 25. Neque enim melior sum quam patres mei.⁴ 26. Credens omnibus quae in lege et prophetis scripta sunt.⁵

¹ See §118. ² See §110. ³ See §125 a. ⁴ See §125, b. ⁵ See §140 b.

23 4th Conjugation, Passive Voice. §§56, 57.

An, or.

finio, ívi, ítum, íre, 4, *to finish*.

improbus, a, um, *wicked*.

placeo, ui, itum, ére, 2, *to please*.

quaero, quaesivi, quaesitum,

quaérere, 3, *to seek*.

reperio, reperi, repertum, reperire,

4, *to find*.

suadeo, si, sum, ére, 2, *to persuade*.

vestio, ivi, itum, íre, 4, *to clothe*.

1. Labor finitur. 2. Pueri erudiuntur. 3. Vox auditur. 4. Corpora sepeliuntur. 5. Labores finiti essent. 6. Puellae a matre vestiebantur. 7. Hi duo pueri diligenter a magistro eruditi sunt. 8. Puniuntor mali pueri. 9. Pueri a magistris erudiuntur. 10. Corpora sepeliuntor. 11. Mali pueri a magistro punientur. 12. Improbi homines a Deo punientur. 13. Corpora sepelientur. 14. Haec nostra vita reperietur brevissima. 15. Et aperti sunt oculi amborum.¹ 16. Modo enim hominibus suadeo, an Deo?² 17. An quaero hominibus placére?³

¹ See §25, 95, *b*. ² See §102, *g*. ³ See §102, *e*.

24 Verbs in IO of the Third Conjugation. §69.

Accípío, cépi, ceptum, cípere, 3, <i>to take, receive.</i>	ignis, is, 3, <i>m., fire.</i>
benedíctio, ónis, 3, <i>f., blessing.</i>	mendíco, avi, atum, áre, 1, <i>to beg.</i>
dare, <i>to give</i> (pres. inf. of do, dedi, datum, dare, 1).	minister, ministri, 2, <i>m., a servant.</i>
divínitas, átis, 3, <i>f., riches.</i>	occísus, a, um, <i>slain</i> (past part. of occido, occidi, occisum, occídere, 3).
fácio, feci, factum, fácere, 3, <i>to do, make.</i>	piscis, is, 3, <i>m., fish.</i>
fac, <i>do (thou)</i> , imper., 2. sing. §69, Obs.	propter, prep. with acc., <i>for, on account of.</i>
flamma, ae, 1, <i>f., a flame.</i>	sapiéntia, ae, 1, <i>f., wisdom.</i>
fódio, fodi, fossum, fódere, 3, <i>to dig.</i>	secúndum, prep. with acc., <i>according to.</i>
fortitúdo, dinis, 3, <i>f., strength.</i>	simíliter, adv., <i>likewise.</i>
fúgio, fugi, fúgitum, fúgere, 3, <i>to flee.</i>	super, prep. with acc., <i>upon, above or more than.</i>
glória, ae, 1, <i>f., glory.</i>	virtus, útis, 3, <i>f., virtue, power.</i>
	volúntas, átis, 3, <i>f., will.</i>

1. Qui mundum fecit? 2. Bene omnia fecit.¹ 3. Quid faciam (*fut.*)? 4. Avis nidum facit. 5. Quid fecísti? 6. Aves nidos in arbóribus faciunt. 7. Hostes fúgiunt. 8. Agrícolaé fódiant. 9. Mélius est fódere quam mendicáre. 10. Epístolam tuam accépi. 11. Multas a te accépi epístolas, omnes diligénter scriptas. 12. Acceperam tuas epístolas.

13. Dico huic : Vade, et vadir; et alii : Veni, et venit; et servo meo : Fac² hoc, et facit. 14. Dóminus fecit mundum et ómnia quae in eo sunt. 15. Beátus est dare quam accípere. 16. Ego feci terram, et hóminem super eam creávi ego. 17. Vade, et tu fac simíliter. 18. Hoc fac, et vives. 19. Qui facit ángelos suos spíritus, et ministros suos flammam ignis. 20. Dignus est Agnus, qui occísus est, accípere virtútem, et divinitátem, et sapiéntiam, et fortitúdinem, et honórem, et glóriam, et benedictiónem. 21. Dignus es, Dómine Deus noster, accípere glóriam, et honórem, et virtútem, quia tu creásti ómnia, et propter volúntátem tuam erant, et creáta sunt. 22. Dixit ergo eis Pilátus: "Accípite eum, et secúndum le-

¹ See §128, b. ² *Fac hoc*, do this (thing), see §69, obs.

gem vestram¹ judicáte eum.” 23. Sunt alia multa, quae fecit Jesus.² 24. Acceptis autem quinque panibus, et duobus piscibus.³

¹ *Secundum legem vestram*, according to your law. (See list of Prepositions, §75.) ² See §91, *b*. ³ See §126, *a*.

25 Irregular Verbs. §§78 and 41, obs.

Adsum, *I am here.*

aetas, ātis, 3, *f.*, *age.*

aeternitas, ātis, 3, *f.*, *eternity.*

ānnulus, i, 2, *m.*, *a ring.*

claudio, clausi, clausum, clāudere, 3, *to shut.*

condemno, avi, atum, are, 1, *to condemn.*

cónfero, cóntuli, collatum, conferre, *to compare*; confer, *compare (thou)*; imperative, 2, singular.

cor, cordis, 3, *n.*, *a heart.*

crux, crucis, 3, *n.*, *a cross.*

desum, *I am wanting.*

formo, avi, atum, are, 1, *to form.*

fructus, fructus, 4, *m.*, *a fruit.*

fert fructum, *bringeth forth fruit.*

hinc, adv., *hence.*

intelligo, intellexi, intellectum, intelligere, 3, *to understand.*

laboro, avi, atum, are, 1, *to labour.*

lapido, avi, atum, are, 1, *to stone.*

lapis, lapis, 3, *m.*, *a stone.*

mundus, a, um, *clean.*

neque, conj., *neither.*

nescio, īvi, ītum, īre, *to know not.*

nihil, *nothing.*

nolo, *I am unwilling*; noli, imper., 2, sing., *be unwilling to, i.e., do not (thou)*; plur., nolite, *do not*

(*ye*).

oneratus, a, um, *heavy-laden.*

peccatum, i, 2, *n.*, *sin.*

pono, posui, positum, pónere, 3, *to lay.*

praetereo, īvi and ii, ītum, īre, *to pass away.*

prohíbeo, ui, itum, ére 2, *to forbid.* que, *and*, joined on to the end of the word.

refício, fēci, fectum, fícere, 3, *to refresh.*

sine, prep. with abl., *without.*

surgo, surréxi, surréctum, súrgere, 3, *to rise.*

sino, sivi, situm, sínere, 3, *to let suffer.*

sinite (eum) abire, *allow him to go, i.e., let him go.*

solvo, solvi, solútum, sólvare, 3, *to loose.*

sustollo, tulli, tólere, *to take up or away.*

tollo, sustuli, sublatum, tóllere, *to take up.*

transeo, īvi and ii, ītum, īre, *to pass away.*

tulérunt, *they have taken away*, 3 pers. plur. perf. of sustollo.

verbum, i, 2, *n.*, *a word.*

1. Scríbere non possum. 2. Agricolae possunt agros arare. 3. Intelligere non potest. 4. Potestne¹ arare? 5. Pueri voluerunt dormire. 6.

¹ Potesne, is he able? i.e. can he?

Magister vult amari. 7. Vívère nolo. 8. Eamus ad urbem. 9. Súrgite, eamus hinc. 10. Potesne¹ docére? 11. Fódere non possumus. 12. Parva puella cláudere portam non potest.

13. Volui dormíre. 14. Magister semper adest. 15. Homines fiunt sapiéntes. 16. Vēnit ut portas claudat. 17. Vēnit ut portas claudaret. 18. Vēnit ut portas claudat. 19. Veniat ut portas claudat. 20. Venerat ut portas clauderet. 21. Ecce Agnus Dei, qui tollit peccatum mundi. 22. Eamus in urbem iterum. 23. Tollite lapidem. 24. Tulerunt lapidem. 25. Tulitque annulum de manu suā.

26. Noli me tángere. 27. Nolíte peccare in puerum.¹ 28. Pax vo-bíscum, nolíte timére. 29. Nolíte prohibére eum. 30. Caelum et terra transibunt, verba autem mea non praeteríbunt. 31. Nolíte díligere mundum, neque ea quae in mundo sunt. 32. Si quis díligit mundum, non est caritas Patris in eo. 33. Sine me nihil potestis fácere. 34. Ego sum vitis, vos palmites : qui manet in me, et ego in eo, hic (*the same*) fert fructum multum. 35. Nolíte iudicáre. 36. Nolíte iudicáre, et non iudicabímmini : nolíte condemnáre, et non condemnabímmini.

37. Veníte ad me omnes qui² laborátis et oneráti estis, et ego refíciam vos. 38. Unum tibi deest.³ 39. Tulérunt Dóminum meum, et néscio ubi posuérunt eum. 40. Dómine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuísti eum; et ego eum tollam. 41. Quis potest dícere : “Mundum est cor meum?” 42. Noli timére. 43. Nolíte timére. 44. Dixitque Dóminus : “Fiat lux.”⁴ Et facta est lux. 45. I! puer. 46. Vos ite domum : ego manebo. 47. Surgam, et ibo ad patrem meum, et decam ei: “Pater peccavi in coelum et coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus,” Et surgens,⁵ venit ad patrem suum. 48. In domum Dómini íbimus.

49. Noli aquam bíbere. 50. Ut puer fiat bonus. 51. Surdi non possunt audire: caeci non possunt vidére. 52. Confer nostram longíssimam aetátém cum aeternitáte, et inveniétur brevíssima. 53. Ite et vidéte. 54. Et rex misit servos suos vocare invitatos ad nuptias, et nolébant veníre. 55. Factus es pópulus Dómini Dei tui.⁶ 56. Et nihil mihi deerit.⁷ 57. Quid enim proderit hómimi?⁷ 58. In quo posuit hominem quem formaverat.⁸ 59. Sustulerunt lapides Judaei, ut lapidárent eum.⁹ 60. Solvíte eum, et siníte abire.¹⁰

¹ *In puerum*, against the *lad*, see §75. ² *Qui*, ye that. ³ See §103. ⁴ *Fiat lux*, let there be light. ⁵ See §141. ⁶ See §94, *b*. ⁷ See §103. ⁸ See §133. ⁹ See §136, *b*. ¹⁰ See §139.

26 Deponent Verbs. §70.

Arca, *f.*, *the ark.*

canis, *is*, 3, *c.*, *a dog.*

cognosco, cognovi, cónitum,
cognóscere, 3to knowknow, *to*
know.

cras, *adv.*, *tomorrow.*

cum, *when.*

cunctus, *a, um*, *all.*

de, *prep* with *abl.*, *from.*

dens, *dentis*, 3, *m.*, *a tooth.*

dicens, *ntis*, *saying (pres. part. of*
dico).

dimitto, misi, missum, mittere, 3,
to forgive or to leave.

et-et, *both-and.*

exeo, ívi, and ii, ítum, íre, *to come*
out.

fruor, frúitus, fructus sum, frui, 3,
to enjoy.

heri, *adv.*, *yesterday.*

hic, *adv.*, *here.*

modicus, *a, um*, *a little.*

nisi, *save, except.*

occidit sol, *the sun sets.*

pars partis, 3, *f.*, *a part, portion.*

sacerdotium, *i, 2, n.*, *the priest's*
office.

turba, *ae, i, f.*, *a multitude.*

unde, *adv.*, *whence.*

vivens, *entis*, *part.*, *living.*

1. Misereor amici mei.¹ 2. Miserére nostri.² 3. Venerare Deum (Imper.). 4. Misereor turbae. 5. Homines hortati sunt. 6. Rex milites hortabitur. 7. Confiteor peccatum meum. 8. Frater ejus mortuus est. 9. Noli imitari malos. 10. Ubi est qui (*he who*) natus est rex Judaeórum? 11. Bene omnia fecit; et surdos fecit audíre, et mutos loqui. 12. Oritur sol, et óccidit.

13. Puélla non mortua est, sed dormit. 14. Veni, séquere me. 15. Oves meae vocem meam áudiunt : et ego cognosco eas, et sequuntur me. 16. Ortus est sol. 17. Christus pro nobis mortuus est. 18. Manducemus et bibamus; cras enim moriemur. 19. Deum veneramur, qui nos creavit. 20. Nemo nascitur sapiens. 21. Ecce nos dimisimus omnia, et secuti sumus te. 22. In omni loco oculi Domini contemplantur bonos et malos.

23. Et audivi vocem de caelo, dicentem mihi; Scribe: Beati mortui qui in Domino mriuntur. 24. Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. 25. Revertar in domum meam, unde exivi. 26. Eamus et (*also*) nos, ut moriamur cum eo. 27. Jesu, fili David, miserere mei. 28. Oblivisci me fecit Deus omnium laborum meorum, et domus patris mei.

¹ See §98. ² *Nostrí*, Gen. Plur. of *ego*. §27.

29. Dixitque Dominus ad eum: “Ingrédere tu, et omnis domus tua, in arcam.” 30. Audite multa, pauca loquimini. 31. Mutus non loquitur, surdus non audit, caecus non videt. 32. Magister discipulos hortari amat. 33. Peccata sua confessi sunt. 34. Peccata sua confitebuntur.

35. O mi pater, miserére mei. 36. O Deus, miserére nostri. 37. O Deus, hominum cunctórum miserére. 38. Verentur parentes: regem timent. 39. Parentes meos verebor. 40. Filium meum verebuntur. 41. Ortusne¹ sol? 42. Sol orietur. 43. Heri amicus meum mortuus est. 44. O pueri! veremini parentes. 45. Veremini Deum. 46. Peccatum suum confessus est. 47. Sine dentibus nati sumus. 48. Tollat crucem suam, et sequatur me.

49. Melior est canis vivens leone mortuo.² 50. Quomodo miseretur pater filiorum.³ 51. Obliti sunt Domini Dei sui.⁴ 52. Cum sacerdotio fungeretur.⁵ 53. Ut fruatur parte sua.⁶ 54. Modico vino utere.⁷ 55. Nisi panem quo vescebatur.⁸ 56. Lacrymatus est Jesus.⁹ 57. Ingressus in templum Domini.¹⁰

¹ See Ex. 12, note. ² See §90, c. ³ See §98, a. ⁴ See §98, c. ⁵ See §122, a. ⁶ See §122, b. ⁷ See §122, c. ⁸ See §122, d. ⁹ See §129, a. ¹⁰ See §142.

27 Impersonal Verbs. §80.

Edo, ēdi, ēsum, ēdēre, 3, <i>to eats.</i>	nam, conj., <i>for.</i>
emo, emi, emtum, and emptum, émere, 3, <i>to buy.</i>	negligentia, ae, 1, <i>f., carelessness.</i>
expedit, <i>it is expedient.</i>	planto, āvi, ātum, are, 1, <i>to plant.</i>
factum, <i>a deed.</i>	quod, <i>what, that.</i>
Herodes, is, 3, <i>Herod.</i>	uxor, ōris, 3, <i>f., a wife.</i>
interdum, adv., <i>sometimes.</i>	vendo, didi, ditum, dere, 3, <i>to sell.</i>

1. Miseret nos hominis.¹ 2. Piget puerum negligentiae. 3. Miseret me amici mei. 4. Taedet me vitae meae.² 5. Misret me tui. 6. Pudet me facti. 7. Dicébat enim Joánnes Herodi: “Non licet tibi habére uxorem fratris tui.”³ 8. Jurávit Dóminus, et non poenitebit eum.⁴ 9. Non licet mihi quod volo fácere? 10. Poenituit eum quod hominem fecisset in terra. 11. Poenitet me fecisse eos. 12. Me miseret illius hominis.

13. Pudet te tuae negligentiae. 14. Oportet me hoc fácere. 15. Edere oportet ut vivamus, non vívere ut edamus. 16. Interdum ningit. 17. Eamus domum, nam pluit, tonat, et fulgurat. 18. Nos miseret eorum. 19. Oportet nos adoráre Deum. 20. Spiritus est Deus; et eos, qui adorant eum, in spiritu et veritate oportet adorare. 21. Quid me oportet fácere? 22. Omnia mihi licent sed non omnia expediunt. 23. Expedit vobis ut ego vadam.⁵ 24. Hic dicet tibi quid te oporteat fácere.⁶ 25. Edebant, et bibebant; emebant, et vendebant; plantabant et aedificabant.⁷

¹ See §99, b. ² See §99, c. ³ See §105, a. ⁴ See §99, b. ⁵ See §105, b. ⁶ See §102, b. ⁷ See §131.

28 Defective Verbs. §79.

Argenteus, a, um, <i>made of silver.</i>	quia, conj., <i>that.</i>
Caesar, Caesaris, 3, m., <i>Caesar.</i>	quoniam, conj., <i>for.</i>
et, conj., <i>also.</i>	reddo, réddidi, rédditum, réddere,
imágo, imáginis, 3, f., <i>image.</i>	<i>to render.</i>
Ishmaelitii, orum, 2, pl.,	superscriptio, ónis, 3, f.,
<i>Ishmaelites.</i>	<i>superscription.</i>

1. Ego odi eum. 2. Qui¹ me odit, et Patrem meum odit. 3. Dómine, tu omnia nosti, tu scis quia amo te. 4. Et veniebant ad eum, et dicebant: "Ave, rex Judaeorum!" 5. Qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus caritas est. 6. Et ait illis Jesus: "Cujus est imago haec, et superscriptio?" 7. Dicunt ei, "Caesaris." Tunc ait illis, "Reddite ergo quae sunt Caesaris, Caesari; et quae sunt Dei, Deo." 8. Memento creatóris tui.² 9. Non sunt nobis, plus quam quinque panes.³ 10. Quod tibi nomen est? Legio mihi nomen est.⁴ 11. Vendiderunt eum Ishmaelitis viginti argenteis.⁵

¹ Qui, he that. ² See §98, b. ³ See §104, a. ⁴ See §104, b, c. ⁵ See §121.

29 Adverbs. §71.

Celériter, adv., *quickly*.

foris, adv., *out of doors*.

quomodo, adv., *how*.

super, prep. with acc., *more than*.

1. Foris ambulemus. 2. Hodie epistolam scripsi. 3. Bene vivere, bis vivere est: bene vivite. 4. Surdi non audiunt. 5. Veni huc. 6. Ecce venio cito. 7. Multas a te accepi epistolas, omnes diligenter scriptas. 8. Eamus in urbem iterum. 9. Tulerunt Dóminum meum, et nescio ubi posuerunt eum. 10. Ubi est ille? 11. Jam non sum dignus vocari filius tuus.

12. Manducabimus et bibemus, cras enim moriemur. 13. Dómine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. 14. Heri amicus meus mórtuus est. 15. Revertar in domum meam, unde exivi. 16. Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus;¹ et qui amat filium aut filam super me, non est me dignus. 17. Ecce quomodo amaba eum! 18. Currit celeriter. 19. Currite celeriter. 20. Milites fortissime pugnant. 21. Epistolae sunt pessime² scriptae. 22. Facile est scribere; non facile est bene scribere.

¹ See Rule, §124. ² *Pessime*, sup. adv., *very badly*, §73.

30 Prepositions. §75.

Apud, prep. with acc., *with*.
 colligo, collégi, collectum,
 colligere, 3, *to gather*.
 contra, prep. with acc., *against*.
 dispergo, dispersi, dispersum,
 dispérgere, 3, *to scatter*.
 emundo, avi, atum, are, 1, *to
 cleanse*.
 fieri, *to be made*, infin. of fio.
 labium, 2, *n., a lip*.
 longe, adv., *far*.

per, prep. with acc., *through*.
 requiesco, requiévi, requiétum,
 requiescere, 3, *to rest*.
 sit, *let it be*, 3, sing. pres. subj. of
 sum, used as an imperative.
 super, prep. with acc. or abl.,
upon, above or more than.
 turbáti sunt, *they were troubled*, 3,
 pl. perf. indic. pass. of turbo,
 avi, atum, are, 1, *to trouble*
 vigilia, ae, 1, *f., a watch*.

1. In templo ambulabat. 2. Domos in urbe aedificaverunt. 3. Sanguis Jesu Christi emundat nos ab omni peccato. 4. Vade in pace. 5. Pax vobiscum. 6. Deus est super omnia et per omnia. 7. Apud me sunt filii mei. 8. Sine dentibus nati sumus. 9. Ecce venit cum nubibus. 10. Sanguis ejus (sit) super nos et super filios nostros. 11. Populus hic labiis me honorat; cor autem eorum longe est a me. 12. Pater, peccavi in coelum et coram te. 13. Per urbem ambulat. 14. Jesus venit ad eos ambulans super mare. 15. Vado ad Patrem. 16. Milites in urbem currunt. 17. Nobiscum ambulant.

18. Et nunc vado ad eum qui misit me; et nemo ex vobis interrogat me: Quo vadis? 19. Nihil in hoc mundo fieri sine Deo potest.¹ 20. Qui non est mecum contra me est; et qui non colligit mecum dispergit. 21. Agricolae pascebant oves in montibus. 22. Veniesne mecum? 23. Veniat ad me. 24. Veni in hortum meum. 25. Magistri a discipulis amantur. 26. Quarta vigilia noctis, venit ad eos ambulans super mare. 27. Et videntes eum super mare ambulantem, turbati sunt. 28. Laudatur ab his: culpatur ab illis. 29. Crucifixi sunt cum eo duo latrones. 30. In domum Domini eamus. 31. Tultique² annulum de manu sua. 32. Nolite peccare in puerum.

¹ *Fieri potest*, can be done. ² *Que*, and, joined on to the end of the word.

31 The Lord's Prayer.

Advenio, veni, ventum, veníre, 4, to come.	induco, duxi, ductum, dúcere, 3, to lead.
coelum, i, 2, n., heaven.	libero, avi, atum, are, 1, to deliver.
debitor, oris, 3, m., a debtor.	malus, a, um, the Evil One, or malum, i, 2, n., evil.
debitum, i, 2, m., a debt.	quotidiánus, a, um, daily.
dimitto, misi, missum, míttre, 3, to forgive or to leave.	regnum, i, 2, m., a kingdom.
fiat, be done, 3, sing. subj. pres. of fio, used as the passive of facio, §78.	sanctifico, avi, atum, are, 1, to hallow.

Pater noster, qui es in caelis, sanctificétur¹ nomen tuum. Advéniat regnum tuum. Fiat volúntas tua, sicut in caelo et in terra. Panem nostrum quotidiánum da nobis hódie. Et dimítte nobis² débita nostra, sicut et nos dimíttimus debitóribus nostris. Et ne³ nos indúcas in tentatiónem. Sed líbera nos a malo. AMEN.

¹ *Sanctificetur*—The Subjunctive is used to express a wish, see §136. ² *Nobis*, a dative of advantage after *dimittis*. ³ §137.

32 Visit of the Angel Gabriel to Zacharias.

Fuit in diebus Herodis, regis Judaeae,¹ sacerdos quidam nomine Zacharias² de vice Abia, et uxor illius de filiabus³ Aaron, et nomen ejus Elisabeth.

Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela. Et non erat illis filius, eo quod esset Elisabeth sterilis, et ambo processissent in diebus suis. Factum est autem, cum sacerdotio fungeretur in ordine vicis suae ante Deum, secundum consuetudinem sacerdotii, sorte exiit ut incensum poneret, ingressus in templum Domini : et omnis multitudo populi erat orans foris hora incensi.

Apparuit autem illi angelus Domini, stans a dextris altaris incensi. Et Zacharias turbatus est videns, et timor irruit super eum. Ait autem ad illum angelus : Ne timeas, Zacharia, quoniam exaudita est deprecatio tua : et uxor tua Elisabeth pariet tibi filium, et vocabis nomen ejus Joannem : et erit gaudium tibi, et exultatio, et multi in nativitate ejus gaudebunt.—LUC. i.

¹ Rule, §87. ² *Nomine Zacharias*—Zacharias by name; named Zacharias ³ *Filiabus*: The Dative and Ablative Plural of some Feminine Nouns of the First Declension end in *abus*, to distinguish them from the Masculines of the Second Declension which make their Dative and Ablative Plural in *is*, such as—*dea*, a goddess, and *filia*, a daughter. The Feminines of *duo*, two, and *ambo*, both, make their Dative and Ablative Plural *duabus* and *ambabus*; see §25.

33 Visit of the Angel Gabriel to the Virgin Mary.

In mense autem sexto, missus est angelus Gabriel a Deo in civitatem Galilaeae, cui nomen Nazareth, ad virginem desponsatam viro, cui nomen erat Joseph, de domo David : et nomen virginis Maria. Et ingressus angelus ad eam dixit : Ave gratia plena : Dominus tecum : benedicta tu in mulieribus. Quae cum audisset, turbata est in sermone ejus, et cogitabat qualis esset ista salutatio. Et ait angelus ei : Ne timeas, Maria : invenisti enim gratiam apud Deum.

Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen ejus Jesum : hic erit magnus, et Filius Altissimi vocabitur, et dabit illi Dominus Deus sedem David patris ejus : et regnabit in domo Jacob in aeternum, et regni ejus non erit finis. Dixit autem Maria ad angelum : Quomodo fiet istud, quoniam virum non cognosco? Et respondens angelus dixit ei : Spiritus Sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi. Ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei.

Et ecce Elisabeth cognata tua, et ipsa concepit filium in senectute sua : et hic mensis sextus est illi, quae vocatur sterilis : quia non erit impossibile apud Deum omne verbum. Dixit autem Maria : Ecce ancilla Domini : fiat mihi secundum verbum tuum. Et discessit ab illa angelus. Exurgens autem Maria in diebus illis, abiit in montana cum festinatione, in civitatem Juda : et intravit in domum Zachariae, et salutavit Elisabeth.

34 The Birth of Our Blessed Lord.

Factum est autem in diebus illis, exiit edictum a Caesare Augusto ut describeretur universus orbis. Haec descriptio prima facta est a praeside Syriae Cyrino : et ibant omnes ut profiterentur singuli in suam civitatem. Ascendit autem et Joseph a Galilaea de civitate Nazareth in Judaeam, in civitatem David, quae vocatur Bethlehem : eo quod esset de domo et familia David, ut profiteretur cum Maria desponsata sibi uxore praegnanate.

Factum est autem, cum essent ibi, impleti sunt dies ut pareret. Et peperit filium suum primogenitum, et pannis eum involvit, et reclinavit eum in praesepio : quia non erat eis locus in diversorio. Et pastores erant in regione eadem vigilantes, et custodientes vigiliis noctis super gregem suum. Et ecce angelus Domini stetit juxta illos, et claritas Dei circumfulsit illos, et timuerunt timore magno. Et dixit illis angelus : Nolite timere : ecce enim evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo :

quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David. Et hoc vobis signum : invenietis infantem pannis involutum, et positum in praesepio. Et subito facta est cum angelo multitudo militiae caelestis laudantium Deum, et dicentium : Gloria in altissimis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis. Et factum est, ut discesserunt ab eis angeli in caelum : pastores loquebantur ad invicem : Transeamus usque Bethlehem, et videamus hoc verbum, quod factum est, quod Dominus ostendit nobis.

Et venerunt festinantes : et invenerunt Mariam, et Joseph, et infantem positum in praesepio. Videntes autem cognoverunt de verbo, quod dictum erat illis de puero hoc. Et omnes qui audierunt, mirati sunt : et de his quae dicta erant a pastoribus ad ipsos. Maria autem conservabat omnia verba haec, conferens in corde suo. Et reversi sunt pastores glorificantes et laudantes Deum in omnibus quae audierant et viderant, sicut dictum est ad illos.

35 Christ raiseth Lazarus.

Erat autem quidem languens Lazarus a Bethania, de castello Mariae et Marthae sororis ejus. (Maria autem erat quae unxit Dominum unguento, et extersit pedes ejus capillis suis : cujus frater Lazarus infirmabatur.) Miserunt ergo sorores ejus ad eum dicentes : Domine, ecce quem amas infirmatur. Audiens autem Jesus dixit eis : Infirmas haec non est ad mortem, sed pro gloria Dei, ut glorificetur Filius Dei per eam. Diligebat autem Jesus Martham, et sororem ejus Mariam, et Lazarum.

Ut ergo audivit quia infirmabatur, tunc quidem mansit in eodem loco duobus diebus; deinde post haec dixit discipulis suis : Eamus in Judaeam iterum. Dicunt ei discipuli : Rabbi, nunc quaerebant te Judaei lapidare, et iterum vadis illuc? Respondit Jesus : Nonne duodecim sunt horae diei? Si quis ambulaverit in die, non offendit, quia lucem hujus mundi videt : si autem ambulaverit in nocte, offendit, quia lux non est in eo.

Haec ait, et post haec dixit eis : Lazarus amicus noster dormit : sed vado ut a somno excitem eum. Dixerunt ergo discipuli ejus : Domine, si dormit, salvus erit. Dixerat autem Jesus de morte ejus : illi autem putaverunt quia de dormitione somni diceret. Tunc ergo Jesus dixit eis manifeste : Lazarus mortuus est : et gaudeo propter vos, ut credatis, quoniam non eram ibi, sed eamus ad eum.

Dixit ergo Thomas, qui dicitur Didymus, ad condiscipulos : Eamus et nos, ut moriamur cum eo. Venit itaque Jesus : et invenit eum quatuor dies jam in monumento habentem. (Erat autem Bethania juxta Jerusalem quasi stadiis quindecim.) Multi autem ex Judaeis venerant ad Martham et Mariam, ut consolarentur eas de fratre suo. Martha ergo ut audivit quia Jesus venit, occurrit illi : Maria autem domi sedebat.

Dixit ergo Martha ad Jesum : Domine, si fuisses hic, frater meus non fuisset mortuus : sed et nunc scio quia quaecumque poposceris a Deo, dabit tibi Deus. Dicit illi Jesus : Resurget frater tuus. Dicit ei Martha : Scio quia resurget in resurrectione in novissimo die. Dixit ei Jesus : Ego sum resurrectio et vita : qui credit in me, etiam si mortuus fuerit, vivet :

et omnis qui vivit et credit in me, non morietur in aeternum. Credis hoc? Ait illi : Utique Domine, ego credidi quia tu es Christus, Filius Dei vivi, qui in hunc mundum venisti. Et cum haec dixisset, abiit, et vocavit Mariam sororem suam silentio, dicens : Magister adest, et vocat te. Illa

ut audivit, surgit cito, et venit ad eum; nondum enim venerat Jesus in castellum : sed erat adhuc in illo loco, ubi occurrerat ei Martha.

Judaei ergo, qui erant cum ea in domo, et consolabantur eam, cum vidissent Mariam quia cito surrexit, et exiit, secuti sunt eam dicentes : Quia vadit ad monumentum, ut ploret ibi. Maria ergo, cum venisset ubi erat Jesus, videns eum, cecidit ad pedes ejus, et dicit ei : Domine, si fuisses hic, non esset mortuus frater meus. Jesus ergo, ut vidit eam plorantem, et Judaeos, qui venerant cum ea, plorantes, infremuit spiritu, et turbavit seipsum, et dixit : Ubi posuistis eum? Dicunt ei : Domine, veni, et vide. Et lacrimatus est Jesus.

Dixerunt ergo Judaei : Ecce quomodo amabat eum. Quidam autem ex ipsis dixerunt : Non poterat hic, qui aperuit oculos caeci nati, facere ut hic non moreretur? Jesus ergo rursus fremens in semetipso, venit ad monumentum. Erat autem spelunca, et lapis superpositus erat ei. Ait Jesus : Tollite lapidem. Dicit ei Martha, soror ejus qui mortuus fuerat : Domine, jam foetet, quatruiduanus est enim. Dicit ei Jesus : Nonne dixi tibi quoniam si credideris, videbis gloriam Dei?

Tulerunt ergo lapidem : Jesus autem, elevatis sursum oculis, dixit : Pater, gratias ago tibi quoniam audisti me. Ego autem sciebam quia semper me audis, sed propter populum qui circumstat, dixi : ut credant quia tu me misisti. Haec cum dixisset, voce magna clamavit : Lazare, veni foras. Et statim prodiit qui fuerat mortuus, ligatus pedes, et manus institis, et facies illius sudario erat ligata. Dixit eis Jesus : Solvite eum et sinite abire. Multi ergo ex Judaeis, qui venerant ad Mariam, et Martham, et viderant quae fecit Jesus, crediderunt in eum.

Quidam autem ex ipsis abierunt ad pharisaeos, et dixerunt eis quae fecit Jesus.

36 The Parable of the Wicked Husbandmen.

Homo erat paterfamilias, qui plantavit vineam, et sepem circumdedit ei, et fodit in ea torcular, et aedificavit turrim, et locavit eam agricolis, et peregre profectus est. Cum autem tempus fructuum appropinquasset, misit servos suos ad agricolas, ut acciperent fructus ejus. Et agricolae, apprehensis servis ejus, alium ceciderunt, alium occiderunt, alium vero lapidaverunt.

Iterum misit alios servos plures prioribus, et fecerunt illis similiter. Novissime autem misit ad eos filium suum, dicens : Verebuntur filium meum. Agricolae autem videntes filium dixerunt intra se : Hic est haeres, venite, occidamus eum, et habebimus haereditatem ejus. Et apprehensum eum ejecerunt extra vineam, et occiderunt. Cum ergo venerit dominus vineae, quid faciet agricolis illis?

Aiunt illi : Malos male perdet : et vineam suam locabit aliis agricolis, qui reddant ei fructum temporibus suis.

37 Joseph's Two Dreams.

Israel autem diligebat Joseph super omnes filios suos, eo quod in senectute genuisset eum : fecitque ei tunicam polymitam. Videntes autem fratres ejus quod a patre plus cunctis filiis amaretur, oderant eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui. Accidit quoque ut visum somnium referret fratribus suis : quae causa majoris odii seminarium fuit.

Dixitque ad eos : Audite somnium meum quod vidi : putabam nos ligare manipulos in agro : et quasi consurgere manipulum meum, et stare, vestrosque manipulos circumstantes adorare manipulum meum. Responderunt fratres ejus : Numquid rex noster eris? aut subjiciemur ditioni tuae? Haec ergo causa somniorum atque sermonum, invidiae et odii fomitem ministravit. Aliud quoque vidit somnium, quod narrans fratribus, ait : Vidi per somnium, quasi solem, et lunam, et stellas undecim adorare me. Quod cum patri suo, et fratribus retulisset, increpavit eum pater suus, et dixit : Quid sibi vult hoc somnium quod vidisti? num ego et mater tua, et fratres tui adorabimus te super terram?

Invidebant ei igitur fratres sui : pater vero rem tacitus considerabat.

38 **Jacob sendeth Joseph to visit his brethren, who conspire his death.**

Cumque fratres illius in pascendis gregibus patris morarentur in Sichem, dixit ad eum Israel : Fratres tui pascunt oves in Sichimis : veni, mittam te ad eos. Quo respondente, Praesto sum, ait ei : Vade, et vide si cuncta prospera sint erga fratres tuos, et pecora : et renuntia mihi quid agatur. Missus de valle Hebron, venit in Sichem : invenitque eum vir errantem in agro, et interrogavit quid quaereret.

At ille respondit : Fratres meos quaero : indica mihi ubi pascant greges. Dixitque ei vir : Recesserunt de loco isto : audivi autem eos dicentes : Eamus in Dothain. Perrexit ergo Joseph post fratres suos, et invenit eos in Dothain. Qui cum vidissent eum procul, antequam accederet ad eos, cogitaverunt illum occidere : et mutuo loquebantur : Ecce somniator venit : venite, occidamus eum, et mittamus in cisternam veterem : dicemusque : Fera pessima devoravit eum : et tunc apparebit quid illi prosint somnia sua.

Audiens autem hoc Ruben, nitebatur liberare eum de manibus eorum, et dicebat : Non interficiatis animam ejus, nec effundatis sanguinem : sed projicite eum in cisternam hanc, quae est in solitudine, manusque vestras servate innoxias : hoc autem dicebat, volens eripere eum de manibus eorum, et reddere patri suo.

ENGLISH TO LATIN

- about to write** scriptúrus, a, um. 18
according to secúndum, prep. with acc.. 26
advise móneo, mónui, mónitum, monére, 2. 14
again iterum, adv.. 18
against contra, prep. with acc.. 35
age aetas, átis, 3, *f.*. 28
all omnis, e *or* cunctus, a, um. 2, 30
always semper, adv.. 10
and et, conj.. 8, 33
angel angelus, i, 2, *m.*. 3
animal animal, animalis, 3, *n.*. 3
another alius, a, ud. 6
Antioch Antiochia, ae. 9
ark arca, 1, *f.*. 30
art ars, artis, 3, *f.*. 15
as velut, adv.. 13
ascend ascéndo, ascéndi, ascénsum, ascéndere, 3. 18
ask interrogo, avi, atum, are, 1. 17
at any time unquam, adv.. 14, 20

bad malus, a, um. 2
be esse. 18
be done fiat. 36
beautiful pulcher, chra, chrum. 4
because quia, conj.. 11, 22, 33
before prae *or* coram. 11
beg mendíco, avi, atum, áre, 1. 26
beginning inítium, i, 2, *n.*. 7
behold ecce, conj.. 16
believe credo, crédidi, créditum, crédere, 3. 17
beloved dilectus, a, um. 2
best optimus, a, um, *sup.adj.*. 4
betray trado, didi, ditum, trádere, 3. 18
bidden invitatus, a, um. 22

bird avis, is, *or* volucris, is, 3, *f.*. 10, 13
black niger, nigra, nigrum. 3
blame culpo, avi, atum, are, 1. 22
blessed benedictus, a, um. 24
blessed, happy beátus, a, um. 9, 13
 blessing benedíctio, ónis, 3, *f.*. 26
blind caecus, a, um. 13
blood sanguis, inis, 3, *m.*. 7
blow flo, flavi, flatum, flare, 1. 10
body corpus corporis, 3, *n.*. 5
book liber, libri, 2, *m.*. 3
both-and et-et. 30
boy puer, pueri, 2, *m.*. 3
branch palmes, itis, 3, *m.*. 9
brave fortis, e. 3
bread panis, panis, 3, *m.*. 7
bringeth forth fruit fert fructum. 28
brother frater, fratris, 3, *m.*. 2
brotherhood fratérnitas, átis, 3, *f.*. 18
build aedifico, avi, atum, are, 1. 10
bury sepelio, ivi, itum, ire, 4. 20
but sed *conj.*. 10, 17
but also sed etiam. 13
but, and autem, conj.. 13, 22
buy emo, emi, emtum, and emptum, émere, 3. 32
by a, ab, abs, prep. with abl.. 22

call voco, avi, atum, are, 1. 10
candle lucerna, ae, 1, *f.*. 14
carefully diligenter, adv.. 21
carelessness negligentia, ae, 1, *f.*. 32
ceasing intermissio, ónis, 3, *f.*. 12
certain certus, a, um. 6, 8, 22
change muto, avi, atum, are, 1. 22
chariot currus, us, 4, *m.*. 7
choose eligo, elegi, electum, eligere, 3. 17
Christ Christus, i, 2, *m.*. 7

- Church** *Ecclésia*, ae, I, *f.* 9
city *urbs, urbis*, 3, *f.* 6, 7
clean *mundus*, a, um. 28
cleanse *emundo*, avi, atum, are, I. 35
clothe *vestio*, ivi, itum, íre, 4. 25
cloud *nubes, nubis*, 3, *f.* 20
come *venio, veni, ventum, veníre*, 4
or advenio, veni, ventum,
veníre, 4. 20, 36
come out *exeo, ívi, and ii, ítum, íre.*
 30
compare *cónfero, cóntuli, collatum,*
conferre. 28
condemn *condemno*, avi, atum, are,
 I. 28
conquer *vinco, vici, victum, víncere*,
 3. 16
conquered *victus*, a, um. 24
content *contentus*, a, um. 18, 23
create *creo*, avi, atum, are, I. 11
creator *creátor, óris*, 3, *m.* 7
cross *crux, crucis*, 3, *n.* 28
crown *coróna*, ae, I, *f.* 7
crucify *crucifígo, crucifíxi,*
crucifixum, crucifígere. 18
- daily** *quotidiánus*, a, um. 36
daughter *filia*, ae, I, *f.* 3
day *dies diei*, 5, *m. or f.* 5, 10
deaf *surdus*, a, um. 20
dear *carus*, a, um. 21
death *mors, mortis*, 3, *f.* 13
debt *debitum*, i, 2, *m.* 36
debtor *debitor, oris*, 3, *m.* 36
deceitful *mendax, mendacis*. 2
deed *factum*. 32
deep *profundus*, a, um. 3
deliver *libero*, avi, atum, are, I. 36
depart *discédo, discéssi, discéssum,*
discédere, 3. 18
desert *desertus*, i, 2, *m.* 24
desire *cúpio, ivi and ii, itum, ere*, 3. 18
difficult *difficilis*, e. 4
- dig** *fódio, fodi, fossum, fódere*, 3. 26
disciple *discípulus*, i, 2 *m.* 18
do, lead, drive *ago, égi, actum, ágere*,
 3. 24
do, make *fácio, feci, factum, fácere*, 3.
 26
dog *canis*, is, 3, *c.* 30
dreamer *somniator, oris*, 3, *m.* 20
drink *bibo, bibi, bíbitum, bíbere*, 3. 16
- each** *uterque, utraque, utrumque*. 6
ear *auris*, is, 3, *f.* 21
earth *terra*, ae, I, *f.* 7
East *Oriens, ntis*. 21
easy *facilis*, e. 4
enemy *inimícus or hostis*. 18, 24
enjoy *fruo, fruítus, fructus sum, frui*,
 3. 30
enter *intro*, avi, atum, are. 10
err *erro*, avi, atum, are, I. 11
eternity *aeternitas, átis*, 3, *f.* 28
evil *malum*, i, 2, *n.* 36
exalt *exalto*, avi, atum, are, I. 22
except *nisi*. 30
expedient, it is *expedit*. 32
eye *oculus*, i, 2, *m.* 3
- fall asleep** *obdormio, ivi, itum, ire*, 4.
 20
false *mendax, mendacis*. 3
far *longe*, adv.. 35
father *pater, patris*, 3, *m.* 2
fear *timor, óris*, 3, *m.* 7
fear (verb) *timeo, ui, ére*, 2. 13
feed *pasco, pavi, pastum, páscere*, 3.
 16
feel *sentio, ivi, itum, ire*, 4. 20
few *paucus*, a, um. 13
field *ager, agri*, 2, *m.* 10
fig-tree *ficus, us*, 4, *f.* 14
fight *pugno, avi, atum, are*. 10
fill *impleo, évi, étum, ére*, 2. 14
find *invénio or reperio*. 21, 25

- finish** finio, ívi, ítum, íre, 4. 25
fire ignis, is, 3, *m.* 26
first primus, a, um. 7
fish piscis, is, 3, *m.* 26
fish (little) piscículus, i, 2, *m.* 13
flame flamma, ae, 1, *f.* 26
flee fúgio, fugi, fúgitum, fúgere, 3. 26
flock grex, gregis, 3, *m.* 7
flow fluo, fluxi, fluxum, flúere, 3. 16
fly volo, avi, atum, are, 1. 10
foolish stultus, a, um. 2, II
for pro, prep. with abl.. 12, 13
for (conj) nam *or* quoniam. 32, 33
for, on account of propter, prep. with acc.. 26
forbid prohibeo, ui, itum, ére 2. 28
forgive dimitto, misi, missum, mittere, 3. 30, 36
form (verb) formo, avi, atum, are, 1. 28
fox vulpes, is, 3, *f.* 13
friend amícus, i, 2, *m.* 6
frighten terreo, ui, ítum, ére, 2. 23
from de, prep with abl.. 30
fruit fructus, fructus, 4, *m.* 28
full plenus, a, um. 23

garden hortus i, 2, *m.* 5
gate porta, ae, 2, *f.* 7
gather cóllo, collé, collectum, colligere, 3. 35
gift donum, i, 2, *n.* **or** munus, muneris, 3, *n.* 6
girl puella, ae, 1, *f.* 3
give do, dedi, datum, dare, 1. 10, 26
give (imp) da, imp. 2s. of do. 18
given datum. 22
glory glória *or* majéstas. 21, 26
go vado, vasi, vasum, vádere, 3. 16
God Deus, Dei. 6
good bonus, a, um. 2
grow cresco, crevi, cretum, créscere, 3. 16

hallow sanctifico, avi, atum, are, 1. 36
hand manus, us, 4, *f.* 7
have hábeo, ui, itum, ére, 2. 13
hear aúdio, audívi, audítum, audíre, 4. 20
heart cor, cordis, 3, *n.* 28
heat calor, caloris, 3, *m.* 7
heaven coelum, i, 2, *n.* II, 36
heavy-laden oneratus, a, um. 28
heir heres, édis, 3, *m.* 21
hence hinc, adv.. 28
here hic, adv.. 30
Herod Herodes, is, 3. 32
high altus, a, um **or** excelsus, a, um **or** superus. 2, 3
himself, herself, itself se *or* ipse, ipsa, ipsum. II, 16
hither huc, adv.. 21
hole fóvea, ae, 1, *f.* 13
holy sanctus, a, um. 12, 21
honour (noun) honor, óris, 3, *m.* 9
honour (verb) honóro *or* honorífico. 12, 18
hope (noun) spes, spei, 5, *f.* 6
hope (verb) spero, avi, atum, are, 1. II, 22
hoped for speratus, a, um. 22
horn cornu, cornus, 4, *n.* 5
horse equus, i, 2, *m.* 3
hour hora, ae, 1, *f.* 20
house domus, us, *f.* 6
how quomodo, adv.. 34
how many quot?. 13
humble (verb) humilio, avi, atum, are, 1. 22
hunger esurio, ivi, itum, ire, 4. 20
hungry esuriens, ntis. 21
hurt noceo, ui, itum, ére, 2. 14
husbandman agrícola, ae, 1, *m.* 8

I am here adsum. 28
I am unwilling nolo. 28
I am wanting desum. 28

- if** si, conj.. 22
image imágo, imáginis, 3, *f.* 33
in in, prep. with abl.. 10
inheritance heréditas, átis, 3, *f.* 21
instruct erudio, ivi, itum, ire, 4. 21
instruction disciplina, ae, 1, *f.* 21
into in, prep. with acc.. 11, 16
invite invito, avi, atum, are, 1. 22
is to come venturus est. 21
its suus, a, um. 6
- James** Jacobus, i, 2, *m.* 21
Jews Judaéi, órum, 2, *m. pl.* 7
judge (v) júdico, avi, atum, are, 1. 11
- kill** occido, occidi, occisum, occídere, 3. 21
king rex, regis, 3, *m.* 3
kingdom regnum, i, 2, *m.* 36
kiss osculum, i, 2, *n.* 18
know cognosco, cognovi, cónnitum, cognóscere, 3 *or* scio, ivi, itum, ire, 4. 20, 30
know not nescio, ïvi, itum, ire. 28
- labour** labor, laboris, 3, *m.* 2
labour (verb) laboro, avi, atum, are, 1. 28
labourer operarius, 2, *m.* 23
lamb agnus, i, 2, *m.* 7
large magnus, a, um. 3
law lex, legis, 3, *f.* 2
lay pono, posui, positum, pónere, 3. 28
lead duco, duxi, ductum, dúcere, 3. 17, 36
learn disco, didici, —, díscere, 3. 16
learned doctus, a, um. 4
led ductus, a, um. 24
legion legio, onis, 3, *f.* 23
let suffer sino, sivi, situm, sínere, 3. 28
letter epístola *or* litera. 3, 24
life vita, ae, 1, *f.* 2
- light** lux, lucis, 3, *f.* *or* lumen, luminis, 3, *n.* *or* levis. 7, 14
like sicut *or* similis. 17
likewise simíliter, adv.. 26
lion leo, leonis, 3, *m.* 14
lip labium, 2, *n.* 35
live vivo, vixi, victum, vívere, 3. 18
living vivus, a, um. 9
living, participle vivens, entis, part.. 30
loaf panis, panis, 3, *m.* 13
long longus, a, um. 3
loose (verb) solvo, solvi, solútum, sólvete, 3. 28
Lord Dóminus, i, 2, *m.* 7
love (noun) cáritas, átis, 3, *f.* 9
love (verb) amo, avi, atum, are, 1 *or* diligo, dilexi, dilectum, díligere, 3. 10, 16
loving amans, amantis *or* díligens, ntis. 18, 23
- made of silver** argenteus, a, um. 33
man homo, hominis, 3, *m.* **or** vir, viri, *m.* 2
mansion mansio, onis, 3, *f.* 8
many multus, a, um. 3
master magister magistri, 2, *m.* 5
month mensis, is, 3, *m.* 10
moon luna, ae, 1, *f.* 7
more magis, adv.. 18
mortal mortalis, e. 8
mother mater, matris, 3, *f.* 2
mountain mons, montis, 3, *m.* 3
mouth os, oris, 3, *m.* 21
multitude turba, ae, 1, *f.* 30
my meus, a, um. 6
- name** nomen, nominis, 3, *n.* 2
need, to be in need of anything egeo, uí, 2. 14
neither neque, conj.. 14, 28
neither, nor nec-nec. 16

nest nidus, i, 2, *m.*, 13
never nunquam, adv., 22
new wine mustum, i, 2, *n.*, 23
night nox noctis, 3, *f.*, 5
no more jam non, 22
no one nemo, neminis, 3, *c.*, 14
not non, adv., 13
not only non solum, 13
nothing nihil, 28
now nunc, adv., 17

often saepe, adv., 22
one unus a, um, 5
open aperio, ivi, itum, ire, 4, 20
or aut, an, 13, 25
other alter, era, erum, 21
ought debeo, debui, debítum, debére, 2, 15
our noster, nostra, nostrum, 6
out canto, ávi, átum, áre, 1, 10
out of ex, prep. with abl., 17
out of doors foris, adv., 34

pardon ignóscó, nóvi, nótum, nóscere, 3, 18
parent parens, paréntis, 3, *c.*, 7
part pars partis, 3, *f.*, 5, 30
pass away praetereo, ívi and ii, itum, íre *or* transeo, ivi and ii, itum, ire, 28
peace pax, pacis, 3, *f.*, 9
people populus, i, 2, *m.* *or* gens, gentis, 3, *f.*, 4, 6
persuade suadeo, si, sum, ére, 2, 25
Peter Petrus, i, 2, *m.*, 18
Pilate Pilátus, i, 2, *m.*, 17
place locus, i, 2, *m.*, 3
plant planto, ávi, átum, are, 1, 32
play ludo, lusi, lusum, lúdere, 3, 16
please placeo, ui, itum, ére, 2, 25
plough aro, avi, atum, are, 1, 10
ploughed aratus, 22
poor pauper, páuperis, 13

powerful potens, potentis, 2
praise laudo, avi, atum, are, 1, 10
pray oro, avi, atum, are, 1, 10
prayer oratio, onis, 3, *f.*, 22
priest's office sacerdotium, i, 2, *n.*, 30
prophet propheta, ae, 1, *f.*, 24
punish punio, ivi, itum, ire, 4, 20
pupil discípulus, i, 2 *m.*, 17
pure purus, a, um, 3

quickly cito *or* celeriter, 22, 34

read lego, legi, lectum, légere, 3, 16
refresh reficio, fêci, fectum, fícere, 3, 28
remain maneo, mansi, mansum, ére, 2, 14
render reddo, réddidi, rédditum, réddere, 33
rest requiesco, requiévi, requiétum, requiescere, 3, 35
reward praemium, i, 2, *n.* *or* merces, édis, 3, *f.*, 6, 23
riches divínitas, átis, 3, *f.*, 26
rightly recte, adv., 11
ring ánnulus, i, 2, *m.*, 28
rise surgo, surréxi, surréctum, súrgere, 3, 18, 28
rise again resurgo, resurrexi, resurrectum, resurger, 3, 17
rose rosa ae, 1, *f.*, 5
rule rego, rexi, rectum, régere, 3, 16
run curro, cucurri, cursum, cúrrere, 3, 16

sacred sacer, sacra, sacrum, 2
sail navigo, avi, atum, are, 1, 10
sailor nauta, ae, 1, *m.*, 10
saints sancti, orum, pl., 12
salt sal, salis, *m.* *and* *n.*, 8
sand aréna, ae, 1, *f.*, 11
Saviour Salvátor, óris, 3, *m.*, 7
say dico, dixi, dictum, díxere, 3, 16

- saying** *dicens, ntis.* 30
scatter *dispergo, dispersi, dispersum, dispérgere,* 3. 35
scribe *scriba ae, I, m.* 5
second *secundus, a, um.* 10
see *video, vidi, visum, vidére,* 2. 13
seek *quaero, quaesivi, quaesitum, quaérere,* 3. 25
sell *vendo, didi, ditum, dere,* 3. 32
send *mitto, misi, missum, míttre,* 3. 16
servant *servus, i, 2, m. or minister, ministri, 2, m.* 21, 26
seven *septem, num. adj.* 5, 13
seventh *septimus, a, um.* 10
sheep *ovis, ovis, 3, f.* 7
shepherd *pastor, pastoris, 3, m.* 2
shine *lúceo, luxi, lucére,* 2. 13
short *brevis, e.* 2
shut *claudo, clausi, clausum, cláudere,* 3. 28
sign *signum, 2, n.* 6
silent, to be *taceo, ui, ítum, ére,* 2. 15
sin *peccatum, i, 2, n.* 28
sin (verb) *pecco, avi, atum, are, I.* 11
sister *soror, soróris, 3, f.* 16
slain *occísus, a, um.* 26
sleep (noun) *somnus, i, 2, m.* 8
sleep (verb) *dormio, ivi, itum, ire,* 4. 20
small *parvus, a, um.* 3, 18
small amount *modicus, a, um.* 30
soldier *miles, militis, 3, m.* 3
sometimes *interdum, adv.* 32
son *filius, i, 2, m.* 2
spirit *spiritus us, 4, m.* 5
splendid *spléndidus, a, um.* 9
spy *explorátor, óris, 3, m.* 9
star *astrum, i, 2, n. or stella, ae, 2, f.* 5
stone *lapis, lapis, 3, m.* 28
stone (verb) *lapido, avi, atum, are, I.* 28
strength *vis or fortitúdo.* 26
sun *sol, solis, 3, m.* 7
sun sets *occidit sol.* 30
superscription *superscriptio, ónis, 3, f.* 33
swallow up *absorbeo, absorbui, and absorpsi, ptum, bére,* 2. 24
swallowed up *absorptus, a, um.* 24
swear *juro, avi, atum, are.* 10
sweet *dulcis, e.* 8
sword *gladius, i, 2, m.* 21
sword point *mucro, ónis, 3, m.* 7
table *mensa, ae, I, f.* 3
take up *tollo, sustuli, sublatum, tóllere.* 28
take up or away *sustollo, tulli, tólere.* 28
take, receive *accípio, cépi, ceptum, cípere,* 3. 26
teach *dóceo, dócui, doctum, docére,* 2. 13
teacher *praeceptor, óris, 3, m.* 11
tell, say *dic, imp. 2 s. of dico.* 18
temple *templum, i, 2, n.* 2
than *quam, adv.* 18
that *ut.* 12
that (there) *iste, ista, istud (or yonder) ille, illa, illud.* 6
there *illic, adv.* 18
therefore *ergo, conj.* 12
thief *latro, ónis, 3, m.* 24
thirst *sitio, ivi, itum, ire,* 4. 20
this *hic, haec, hoc.* 6
three *tres tria.* 5
through *per, prep. with acc.* 11, 16, 35
thy *tuus, a, um.* 6
time *tempus, temporis, 3, n.* 3
**to ad, prep. with acc. 16
to eat *manduco or edo.* 17, 32
today *hodie, adv.* 17
tomorrow *cras, adv.* 30
tooth *dens, dentis, 3, m.* 30**

- touch** tango, tetigi, tactum, tángere, 3. 17
- tree** arbor, arboris, 3, *f.* 4
- trouble** turbo, avi, atum, are, 1. 35
- true** verus, a, um. 8
- truth** veritas, atis, 3, *f.* 8
- twentieth** vigésimus, a, um. 10
- twice** bis, adv.. 18
- two** duo duae, duo. 5
- uncertain** incertus, a, um. 8
- under** sub, prep. with abl.. 14
- understand** intelligo, intellexi, intellectum, intelligere, 3. 28
- unhappy** infelix, infelicis. 4
- upon** super, prep. with acc.. 11, 26, 34, 35
- useful** utilis, e. 4
- very much** valde, adv.. 22
- victory** victoria, ae, 1, *f.* 22
- vine** vitis, i, 3, *f.* 8
- virgin** virgo, inis, 3, *f.* 10
- virtue** virtus, útis, 3, *f.* 7, 26
- voice** vox, vocis, 3, *f.* 6
- wages** stipendia, 2, *n.*, pl.. 23
- wait** exspecto, avi, atum, are, 1. 12
- walk** ambulo, avi, atum, are, 1. 10
- wall** murus, i, 2, *m.* 2
- war** bellum, i, 2, *n.* 4
- watch** vígilo, avi, atum, are, 1. 12
- watch (noun)** vigilia, ae, 1, *f.* 35
- water** aqua, ae, 1, *f.* 3
- water-pot** hydria, ae, 1, *f.* 14
- way** via, viae, 1, *f.* 3
- wedding** nuptiae, arum, 1, *f.* plur.. 22
- well** bene, adv.. 18
- what** quis, quae, quid (quod). 10
- what, that** quod. 32
- wheel** rota, ae, 1, *f.* 7
- when** cum. 30
- whence** unde, adv.. 30
- where** ubi? adv. 9
- white** albus, a, um. 3
- whither** quo, adv.. 17
- who, which** qui, quae, quod. 13
- whole** *n.* totus or *adj.* integer. 6
- wicked** impius, a, um or improbus, a, um. 9, 25
- wife** uxor, ōris, 3, *f.* 32
- will** volúntas, átis, 3, *f.* 26
- wind** ventus, i, 2, *m.* 10
- wine** vinum, i, 2, *n.* 2
- wisdom** sapiéntia, ae, 1, *f.* 7, 26
- wise** sapiens, sapientis. 2
- wise men** Magi. 21
- with** cum or apud. 20, 35
- without** sine, prep. with abl.. 12, 28
- witness** testis, testis, 3, *c.* 3
- woman** mulier, muliéris, 3, *f.* 3
- wood, forest** silva, ae, 1, *f.* 16
- word** verbum, i, 2, *n.* 6, 28
- work** opus, operis, 3, *n.* 3
- world** mundus, i, 2, *m.* 6
- worship** Adóro, ávi, átum, áre, 1. 10
- worst** pessimus, a, um, *sup.adj.* 4
- worthy** dignus, a, um. 21
- wretched** miser, misera, miserum. 4
- write** scribo, scripsi, scriptum, scribere, 3. 16
- written** scriptus, a, um. 24
- year** annus, i, 2, *m.* 20
- yesterday** heri, adv.. 30
- young man** adolescens, ntis, 3, *m.* 20
- your** vester, vestra, vestrum. 6

LATIN TO ENGLISH

- a, ab, abs, prep. with abl.** by. 22
absorbeo, absorbui, and absorpsi, ptum, bére, 2 to swallow up. 24
absorptus, a, um swallowed up. 24
accípio, cépi, ceptum, cípere, 3 to take, receive. 26
ad, prep. with acc. to. 16
adolescens, ntis, 3, m. a young man. 20
Adóro, ávi, átum, áre, 1 to worship. 10
adsum I am here. 28
advenio to come. 36
aedífico, avi, atum, are, 1 to build. 10
aetas, átis, 3, f. age. 28
aeternitas, átis, 3, f. eternity. 28
ager, agri, 2, m. a field. 10
agnus, i, 2, m. a lamb. 7
ago, égi, actum, ágere, 3 to do, lead, drive. 24
agrícola, ae, 1, m. a husbandman. 8
albus, a, um white. 3
alius, a, ud another. 6
alter, era, erum the other. 21
altus, a, um high. 2
ambulo, avi, atum, are, 1 to walk. 10
amo, avi, atum, are, 1 to love. 10
amícus, i, 2, m. a friend. 6
an or. 25
angelus, i, 2, m. an angel. 3
animal, animalis, 3, n. an animal. 3
ánnulus, i, 2, m. a ring. 28
annus, i, 2, m. a year. 20
Antiochia, ae Antioch. 9
aperio, ivi, itum, ire, 4 to open. 20
apud with. 35
aqua, ae, 1, f. water. 3
aratus ploughed. 22
arbor, arboris, 3, f. a tree. 4
arca, 1, f. the ark. 30
aréna, ae, 1, f. sand. 11
argenteus, a, um made of silver. 33
aro, avi, atum, are, 1 to plough. 10
ars, artis, 3, f. art. 15
ascéndo, ascéndi, ascénsum, ascénderé, 3 to ascend. 18
auris, is, 3, f. the ear. 21
aut or. 13
autem, conj. but, for, and. 13, 22
avis, is, 3, f. a bird. 10
aúdio, audívi, audítum, audíre, 4 to hear. 20
beátus, a, um blessed, happy. 9, 13
bellum, i, 2, n. war. 4
bene, adv. well. 18
benedíctio, ónis, 3, f. blessing. 26
benedictus, a, um blessed. 24
bibo, bibi, bíbitum, bíbere, 3 to drink. 16
bis, adv. twice. 18
bonus, a, um good. 2
brevis, e short. 2
caecus, a, um blind. 13
calor, calorís, 3, m. heat. 7
canis, is, 3, c. a dog. 30
canto, ávi, átum, áre, 1 to cry out. 10
cáritas, átis, 3, f love. 9
carus, a, um dear. 21
celeriter quickly. 34
certus, a, um certain. 8, 22
Christus, i, 2, m. Christ. 7
cito quickly. 22
claudio, clausi, clausum, cláudere, 3 to shut. 28

- coelum, i, 2, n.** heaven. 11, 36
cognosco to know. 30
condemno, avi, atum, are, 1 to
 condemn. 28
contentus, a, um content. 18, 23
contra, prep. with acc. against. 35
cor, cordis, 3, n. a heart. 28
coram before. 11
cornu, cornus, 4, n. a horn. 5
coróna, ae, 1, f. a crown. 7
corpus corporis, 3, n. a body. 5
cras, adv. tomorrow. 30
creátor, óris, 3, m. the creator. 7
credo, crédidi, créditum, crédere, 3
 to believe. 17
creo, avi, atum, are, 1 to create. 11
cresco, crevi, cretum, créscere, 3 to
 grow. 16
crucifigo, crucifíxi, crucifixum,
crucifigere to crucify. 18
crux, crucis, 3, n. a cross. 28
culpo, avi, atum, are, 1 to blame. 22
cum when. 30
cum with. 20
cunctus all. 30
cúpio, ivi and ii, itum, ere, 3 to
 desire. 18
curro, cucurri, cursum, cúrrere, 3 to
 run. 16
currus, us, 4, m. a chariot. 7
cólligo, collégi, collectum, collígere,
3 to gather. 35
cónfero, cóntuli, collatum, conferre
 to compare. 28

da, imp. 2s. of do give. 18
datum given. 22
de, prep with abl. from. 30
debeo, debui, debítum, debére, 2 I
 ought. 15
debitor, oris, 3, m. a debtor. 36
debitum, i, 2, m. a debt. 36
dens, dentis, 3, m. a tooth. 30

desertus, i, 2, m. a desert. 24
desum I am wanting. 28
Deus, Dei God. 6
dic, imp. 2 s. of dico tell, say. 18
dicens, ntis saying (pres. part. of
 dico). 30
dies diei, 5, m. or f. a day. 5, 10
difficilis, e difficult. 4
dignus, a, um worthy. 21
dilectus, a, um beloved. 2
díligens loving, diligent. 18, 23
diligenter, adv. carefully. 21
díligo, dilexi, dilectum, dilígere, 3 to
 love.. 16
dimitto, misi, missum, míttre, 3 to
 forgive or to leave. 30, 36
disciplina, ae, 1, f. instruction. 21
discípulus, i, 2, m. a pupil or a
 disciple. 17, 18
disco, didici, —, discere, 3 to learn. 16
discédo, discéssi, discéssum,
discédere, 3 to depart. 18
dispergo, dispersi, dispersum,
dispérgere, 3 to scatter. 35
divínitas, átis, 3, f. riches. 26
do, dedi, datum, dare, 1 to give. 10, 26
dóceo, dócui, doctum, docére, 2 to
 teach. 13
doctus, a, um learned. 4
Dóminus, i, 2, m. the Lord. 7
domus, us, f. a house. 6
donum, i, 2, n. a gift. 6
dormio, ivi, itum, ire, 4 to sleep. 20
duco, duxi, ductum, dúcere, 3 to
 lead. 17, 36
ductus, a, um led. 24
dulcis, e sweet. 8
duo duae, duo two. 5

ecce, conj. behold. 16
Ecclésia, ae, 1, f the Church. 9
edo, ēdi, ēsum, ēdère, 3 to eat. 32

egeo, ui, 2 to be in need of anything.

14

eligo, elegi, electum, elígere, 3 to choose. 17

emo, emi, emtum, and emptum, émere, 3 to buy. 32

emundo, avi, atum, are, 1 to cleanse.

35

enim, conj. for, because. 13

epistola a letter. 3

equus, i, 2, m. a horse. 3

ergo, conj. therefore. 12

erro, avi, atum, are, 1 to err. 11

erudio, ivi, itum, ire, 4 to instruct. 21

esse to be. 18

esuriens, ntis hungry. 21

esurio, ivi, itum, ire, 4 to hunger. 20

et, conj. and. 8, 33

et-et both-and. 30

ex, prep. with abl. (out) of. 17

exalto, avi, atum, are, 1 to exalt. 22

excelsus, a, um high. 3

exeo, ívi, and ii, ítum, íre to come out. 30

expedit it is expedient. 32

explorátor, óris, 3, m a spy. 9

exspecto, avi, atum, are, 1 to wait. 12

facilis, e easy. 4

fácio, feci, factum, fácere, 3 to do, make. 26

factum a deed. 32

fert fructum bringeth forth fruit. 28

fiat be done. 36

ficus, us, 4, f. a fig-tree. 14

filia, ae, 1, f. a daughter. 3

filius, i, 2, m. a son. 2

finio, ívi, ítum, íre, 4 to finish. 25

flamma, ae, 1, f. a flame. 26

flo, flavi, flatum, flare, 1 to blow. 10

fluo, fluxi, fluxum, flúere, 3 to flow.

16

fódio, fodi, fossum, fódere, 3 to dig.

26

foris, adv. out of doors. 34

formo, avi, atum, are, 1 to form. 28

fortis, e brave. 3

fortitúdo strength. 26

fóvea, ae, 1, f. a hole. 13

frater, fratris, 3, m. a brother. 2

fratérnitas, átis, 3, f. brotherhood. 18

fructus, fructus, 4, m. a fruit. 28

fruor, fruítus, fructus sum, frui, 3 to enjoy. 30

fúgio, fugi, fúgitum, fúgere, 3 to flee.

26

gens, gentis, 3, f. a nation, a people. 6

gladius, i, 2, m. a sword. 21

glória glory. 26

grex, gregis, 3, m. a flock. 7

hábeo, ui, itum, ére, 2 to have. 13

heréditas, átis, 3, f. an inheritance. 21

heres, édis, 3, m. an heir. 21

heri, adv. yesterday. 30

Herodes, is, 3 Herod. 32

hic, adv. here. 30

hic, haec, hoc this. 6

hinc, adv. hence. 28

hodie, adv. to-day. 17

homo, hominis, 3, m. a man. 2

honor, óris, 3, m honour. 9

honorífico to honour. 18

honóro to honour. 12

hora, ae, 1, f. an hour. 20

hortus, i, 2, m. a garden. 5

hostis an enemy. 24

huc, adv. hither. 21

humilio, avi, atum, are, 1 to humble.

22

hydria, ae, 1, f. a water-pot. 14

ignis, is, 3, m. fire. 26

- ignóscó, nóvi, nótum, nóscere, 3** to pardon. 18
ille, illa, illud that. 6
illic, adv. there. 18
imágo, imáginis, 3, f. image. 33
impius, a, um wicked. 9
impleo, évi, étum, ére, 2 to fill. 14
improbus, a, um wicked. 25
in, prep. with abl. in. 10
in, prep. with acc. against, into. 11, 16
incertus, a, um uncertain. 8
infelix, infelicis unhappy. 4
inimicus an enemy. 18
inítium, i, 2, n. a beginning. 7
intelligo, intellexi, intellectum, intelligere, 3 to understand. 28
interdum, adv. sometimes. 32
intermíssio, ónis, 3, f. ceasing. 12
interrogo, avi, atum, are, 1 to ask. 17
intro, avi, atum, are to enter. 10
invitatus, a, um bidden. 22
invito, avi, atum, are, 1 to invite, bid. 22
invénio to find. 21
ipse, ipsa, ipsum himself, herself, itself. 11
iste, ista, istud that. 6
iterum, adv. again. 18

Jacobus, i, 2, m. James. 21
jam non no more. 22
Judaéi, órum, 2, m. pl. the Jews. 7
júdicó, avi, atum, are, 1 to judge. 11
juro, avi, atum, are to swear. 10

labium, 2, n. a lip. 35
labor, laboris, 3, m. labour. 2
laboro, avi, atum, are, 1 to labour. 28
lapido, avi, atum, are, 1 to stone. 28
lapis, lapis, 3, m. a stone. 28
latro, ónis, 3, m. a thief. 24
laudo, avi, atum, are, 1 to praise. 10

legio, onis, 3, f. a legion. 23
lego, legi, lectum, légere, 3 to read. 16
leo, leonis, 3, m. a lion. 14
lex, legis, 3, f. a law. 2
liber, libri, 2, m. a book. 3
libero, avi, atum, are, 1 to deliver. 36
litera a letter. 24
locus, i, 2, m. a place. 3
longe, adv. far. 35
longus, a, um long. 3
lúceo, luxi, lucére, 2 to shine. 13
lucerna, ae, 1, f. a candle. 14
ludo, lusi, lusum, lúdere, 3 to play. 16
lumen, luminis, 3, n. light. 14
luna, ae, 1, f. the moon. 7
lux, lucis, 3, f. light. 7

Magi wise men. 21
magis, adv. more. 18
magister magistrí, 2, m. a master. 5
magnus, a, um great, large. 3
majéstas glory. 21
malum, i, 2, n. evil. 36
malus, a, um bad. 2, 36
mandúco, avi, atum, are, 1 to eat. 17
maneo, mansi, mansum, ére, 2 to remain. 14
mansio, onis, 3, f. a mansion. 8
manus, us, 4, f. a hand. 7
mater, matris, 3, f. a mother. 2
mendax, mendacis deceitful or false. 2, 3
mendíco, avi, atum, áre, 1 to beg. 26
mensa, ae, 1, f. a table. 3
mensis, is, 3, m. a month. 10
merces reward. 23
meus, a, um my. 6
miles, militis, 3, m. a soldier. 3
minister, ministri, 2, m. a servant. 26
miser, misera, miserum wretched. 4
mitto, misi, missum, mittere, 3 to send. 16
modicus, a, um a little. 30

- mons, montis, 3, m.** a mountain. 3
mors, mortis, 3, f., death. 13
mortalis, e mortal. 8
mucro, ónis, 3, m. the point of a sword. 7
mulier, muliérís, 3, f. a woman. 3
multus, a, um much, many. 3
mundus, a, um clean. 28
mundus, i, 2, m. the world. 6
murus, i, 2, m. a wall. 2
mustum, i, 2, n. new wine. 23
muto, avi, atum, are, I to change. 22
móneo, mónui, mónitum, monére, 2
to advise. 14

nam for. 32
nauta, ae, I, m. a sailor. 10
navigo, avi, atum, are, I to sail. 10
nec-nec neither, nor. 16
negligentia, ae, I, f. carelessness. 32
nemo, neminis, 3, c. no one. 14
neque, conj. neither. 14, 28
nescio, ïvi, itum, ïre to know not. 28
nidus, i, 2, m., a nest. 13
niger, nigra, nigrum black. 3
nihil nothing. 28
nisi save, except. 30
noceo, ui, itum, ére, 2 to hurt. 14
nolo I am unwilling. 28
nomen, nominis, 3, n. a name. 2
non solum not only. 13
non, adv. not. 13
noster, nostra, nostrum our. 6
nox noctis, 3, f. night. 5
nubes, nubis, 3, f. a cloud. 20
nunc, adv. now. 17
nunquam, adv. never. 22
nuptiae, arum, I, f. plur. wedding. 22

obdormio, ïvi, itum, ïre, 4 to fall
asleep. 20
occidit sol the sun sets. 30

occido, occidi, occisum, occídere, 3
to kill, slay. 21, 26
occísus, a, um slain. 26
oculus, i, 2, m. an eye. 3
omnis all. 2
oneratus, a, um heavy-laden. 28
operarius, 2, m. a labourer. 23
optimus, a, um, sup.adj. best. 4
opus, operis, 3, n. a work. 3
oratio, onis, 3, f. prayer. 22
Oriens, ntis the East. 21
oro, avi, atum, are, I to pray. 10
os, oris, 3, m. a mouth. 21
osculum, i, 2, n. a kiss. 18
ovis, ovis, 3, f. a sheep. 7

palmes, itis, 3, m a branch. 9
panis, panis, 3, m. bread. 7, 13
parens, paréntis, 3, c. a parent. 7
pars partis, 3, f. a part. 5, 30
parvus, a, um small, little. 3, 18
pasco, pavi, pastum, páscere, 3 to
feed. 16
pastor, pastoris, 3, m. a shepherd. 2
pater, patris, 3, m. a father. 2
paucus, a, um few. 13
pauper, páuperis poor. 13
pax, pacis, 3, f peace. 9
peccatum, i, 2, n. sin. 28
pecco, avi, atum, are, I to sin. 11
per, prep. with acc. through. 11, 16, 35
pessimus, a, um, sup.adj. worst. 4
Petrus, i, 2, m. Peter. 18
Pilátus, i, 2, m. Pilate. 17
piscículus, i, 2, m. a little fish. 13
piscis, is, 3, m. fish. 26
placeo, ui, itum, ére, 2 to please. 25
planto, ávi, átum, are, I to plant. 32
plenus, a, um full. 23
pono, posui, positum, pónere, 3 to
lay. 28
populus, i, 2, m. people. 4
porta, ae, 2, f. a gate. 7

- potens, potentis** powerful. 2
praeceptor, óris, 3, m. teacher. 11
praemium reward. 6
praetereo, ivi and ii, itum, ire to pass away. 28
primus, a, um first, chief. 7
pro, prep. with abl. for. 12
profundus, a, um deep. 3
prohíbeo, ui, itum, ére 2 to forbid. 28
propheta, ae, i, f. a prophet. 24
propter, prep. with acc. for, on account of. 26
puella, ae, i, f. a girl. 3
puer, pueri, 2, m. a boy. 3
pugno, avi, atum, are to fight. 10
pulcher, chra, chrum beautiful. 4
punio, ivi, itum, ire, 4 to punish. 20
purus, a, um pure. 3
- quaero, quaesivi, quaesitum, quaerere, 3** to seek. 25
quam, adv. than. 18
qui, quae, quod who, which. 13
quia, conj. because, for. 11, 22, 33
quidam, quaedam, quoddam a certain something. 6
quis, quae, quid (quod) who, which, what. 10
quo, adv. whither. 17
quod what, that. 32
quomodo, adv. how. 34
quoniam for. 33
quot? how many?. 13
quotidiánus, a, um daily. 36
- recte, adv.** rightly. 11
reddo, réddidi, rédditum, réddere to render. 33
reficio, fēci, factum, ficere, 3 to refresh. 28
regnum, i, 2, m. a kingdom. 36
rego, rexi, rectum, régere, 3 to rule. 16
- reperio** to find. 25
requiesco, requievi, requiétum, requiescere, 3 to rest. 35
resurgo, resurrexi, resurrectum, resurger, 3 to rise again. 17
rex, regis, 3, m. a king. 3
rosa ae, i, f. a rose. 5
rota, ae, i, f. a wheel. 7
- sacer, sacra, sacrum** sacred. 2
sacerdotium, i, 2, n. the priest's office. 30
saepe, adv. often. 22
sal, salis, m. and n. salt. 8
Salvátor, óris, 3, m. The Saviour. 7
sancti, orum, pl. the saints. 12
sanctifico, avi, atum, are, i to hallow. 36
sanctus, a, um holy. 12, 21
sanguis, inis, 3, m. blood. 7
sapiens, sapientis wise. 2
sapiéntia, ae, i, f. wisdom. 7, 26
scio to know. 20
scriba ae, i, m. a scribe. 5
scribo, scripsi, scriptum, scríbere, 3 to write. 16
scriptus, a, um written. 24
scriptúrus, a, um about to write. 18
se himself, herself, itself. 16
secúndum, prep. with acc. according to. 26
secundus, a, um second. 10
sed conj. but. 10, 17
sed etiam but also. 13
semper, adv. always. 10
sentio, ivi, itum, ire, 4 to feel. 20
sepelio, ivi, itum, ire, 4 to bury. 20
septem, num. adj. seven. 5, 13
septimus, a, um seventh. 10
servus, i, 2, m. a servant. 21
si, conj. if. 22
sicut, adv. like. 17
signum, 2, n. a sign. 6

- silva, ae, I, f.** a wood. 16
similiter, adv. likewise. 26
sine, prep. with abl. without. 12, 28
sino, sivi, situm, sínere, 3 to let suffer. 28
sitio, ivi, itum, ire, 4 to thirst. 20
sol, solis, 3, m. the sun. 7
solvo, solvi, solútum, sólvēre, 3 to loose. 28
somniator, oris, 3, m. a dreamer. 20
somnus, i, 2, m. sleep. 8
soror, soróris, 3, f. a sister. 16
speratus, a, um hoped for. 22
spero, avi, atum, are, I to hope (for).
 II, 22
spes, spei, 5, f. hope. 6
spiritus us, 4, m. a spirit. 5
spléndidus, a, um splendid. 9
stella, ae, I, f. star. 5
stipendia, 2, n., pl. wages. 23
stultus, a, um foolish. 2, II
suadeo, si, sum, ére, 2 to persuade. 25
sub, prep. with abl. under. 14
super, prep. with acc. upon, above or
 more than. II, 26, 34, 35
superscriptio, ónis, 3, f.
 superscription. 33
surdus, a, um deaf. 20
surgo, surréxi, surréctum, súrgere, 3
 to rise. 18, 28
sustollo, tulli, tólere to take up or
 away. 28
suus, a, um his, hers, its. 6

taceo, ui, ítum, ére, 2 to be silent. 15
tango, tetigi, tactum, tángere, 3 to
 touch. 17
templum, i, 2, n. a temple. 2
tempus, temporis, 3, n. time. 3
terra, ae, I, f. the earth. 7
terreo, ui, ítum, ére, 2 to frighten. 23
testis, testis, 3, c. a witness. 3
timeo, ui, ére, 2 to fear. 13

timor, óris, 3, m. fear. 7
tollo, sustuli, sublatum, tóllere to
 take up. 28
totus the whole. 6
trado, didi, ditum, trádere, 3 to
 betray. 18
transeo, ivi and ii, itum, ire to pass
 away. 28
tres tria three. 5
turba, ae, I, f. a multitude. 30
turbo, avi, atum, are, I to trouble. 35
tuus, a, um thy. 6

ubi? adv where?. 9
unde, adv. whence. 30
unquam, adv. ever, at any time. 14, 20
unus a, um one. 5
urbs, urbis, 3, f. a city. 6, 7
ut that. 12
uterque, utraque, utrumque each. 6
utilis, e useful. 4
uxor, óris, 3, f. a wife. 32

vado, vasi, vasum, vádere, 3 to go. 16
valde, adv. very much. 22
velut, adv. as. 13
vendo, didi, ditum, dere, 3 to sell. 32
venio to come. 20
venturus est is to come. 21
ventus, i, 2, m. the wind. 10
verbum, i, 2, n. a word. 6, 28
veritas, atis, 3, f. truth. 8
verus, a, um true. 8
vester, vestra, vestrum your. 6
vestio, ivi, itum, íre, 4 to clothe. 25
via, viae, I, f. a way. 3
victoria, ae, I, f. victory. 22
victus, a, um conquered. 24
video, vidi, visum, vidére, 2 to see. 13
vigésimus, a, um twentieth. 10
vigilia, ae, I, f. a watch. 35
vígilo, avi, atum, are, I to watch. 12

vinco, vici, victum, vincere, 3 to
conquer. 16

vinum, i, 2, n. wine. 2

vir, viri, m. a man. 2

virgo, inis, 3, f. a virgin. 10

virtus, útis, 3, f. virtue, power. 7, 26

vita, ae, 1, f. life. 2

vitis, i, 3, f. a vine. 8

vivens, entis, part. living. 30

vivo, vixi, victum, vivere, 3 to live. 18

vivus, a, um living. 9

voco, avi, atum, are, 1 to call. 10

volo, avi, atum, are, 1 to fly. 10

vólucris, is, 3, f., a bird. 13

volúntas, átis, 3, f. will. 26

vox, vocis, 3, f. a voice. 6

vulpes, is, 3, f. a fox. 13